Prohászka Ottokár:

Konferencia Beszédei

*

Dr. PROHÁSZKA OTTOKÁR
SZÉKESFEHÉRVÁRI MEGYÉS PÜSPÖK

KONFERENCIA BESZÉDEI

MELYEKET A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT TAGJAINAK TARTOTT AZ 1924—25. ÉVBEN.

Kézirat gyanánt.

Gyorsírási jegyzet nyomán kiadja a
SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT.

Missió rt. könyvnyomda Kiskunmajsa.

Havi konferenciák

a budapesti egyetemi templomban

1924—25.

I.

1924. október 20-án.

Krisztusban kedves leányaim!

Ebben az évben a konferenciák tárgyául kiválasztottam a legkedvesebb, a legérzelmesebb, a legvonzóbb tárgyat és az: az örök Istenség lehelete, a Szentlélek. Az Atya és a Fiú szerető lelkének nagy lélegzete a Szentháromság e harmadik személye. A mi sugalmazónk, a mi erőnk az a Creator Spiritus, a teremtő lélek.

Az Isten folyton teremt. Nnm kell azt gondolni, hogy a teremtésnek vége van. Az Isten örök akcióban van és a mi lelkünk sok magyarázat nélkül megérti, hogy ez szentigaz. Ha pedig kérdezem, hogy mit teremt folytonosan, azt mondanám: nem a hegyeket, nem a tengereket, — azok azt föntartja — hanem azt a világot, amely az én világom. Az én világom, lelkemnek tartalma, java, amit magammal hordozok, amire támaszkodom, ahonnan lendületem teremtő, kűzdő, győzni akaró, az élet győzelmét biztosító ereje fakad.

Hányféle lelkivilág van! Ha az ember ezt úgy nagyjában elgondolja és nézi az embereket, mindegyik egy-egy világ. A modern regényirodalom ezt a pszichét állítja elénk. Érdekes, de kell hozzá bátorság és hivatás, misszió, hogy az ember ezekbe a világokba belehatoljon és az ottani eltorzulásokban és elfajulásokban az ellent álló erőt a maga számára biztosítsa. Hány fonnyadt világ, sötét világ, hány szétrombolt világ, a kétségbeesésnek, a blazirtságnak, a tagadásnak mindenféle deklinációja. mered onnan felénk, olyan jó dolog hinni egy teremtő lélekben, lelki világot teremtőlélekben;jó dolog megnyugodni a hitben és az örök szeretet lüktetését megérezni, azzal eltelni és azután bizakodva. Ezzel szemben tovább menni azon az úton, amelyen a nagy remény, a nagy odaérés lelkülete vezet.

Ezt a lelkivilágot szeretném ma megközelíthetővé tenni. Lelkivilág, azok a nagy vagy semmis valószerűségek, amelyeket az ember magában hord. Mi nagyobb valóság, mint épp az élet és ami az életet gazdagítja, emeli, nemesiti, lendületre birja?! Mindezt az ember magában hordozza. Valaki hordozhat magában egy

kölni dómot, mert hát a keletkezés előtt megvolt az valahol a lélekben, vagy szerény vityillót! Azonban kölni dómot, vagy még különb szépséget hordozni nagyszerű valóság!

Japánban a virágzás sorrendjében tartják a fák ünnepét. Van cseresznyevirág-ünnep, mandulavirág-üunep és úgy sorban, ahogy virágoznak a fák vannak az ünnepek. Mily szép valóság eltelni az ünnepek szépségével, a mézével, illatával s és azt magában hordozni! A görög filozófia is már az értékekről, melyek bennünk fakadnak, kivirágoznak, lelki javakról beszél. Ezektől az ember igazán gazdag lesz és érzi, hogy a lelke tele van.

Ha ilyen „lelki" élet, mi lesz annak vallásos kiadása? Vallásos lelki életünk miben áll? Abban, hogy az ember az Istenből minél többet magába vegyen és azt magában hordozza. Lelki életünk kapcsolódjék bele az Istenbe. Három féle kapcsolat van: értelmi, érzelmi és cselekvő kapçsolat.

I. Értelmi kapcsolat, hogy az embernek a szelleme, amennyiben világi, töltekezzék azokkal a nagy igazságokkal, amelyeket az Isten nekünk juttat a szent keresztény-

ségben. Ha én töltekezem természettudománnyal, technikával, jó, ezek javak, de mikor vallásos értelemről van szó, töltekeznem kell az istenivel, az isteni gondolattal, az isteni stilussal, az isteni meglátásokkal és pedig értelmemet telítem ezekkel. Az értelemnek az a jellege, hogy felvesz; jellege az anyaság, hogy fogan. A szó „Conceptus" jelenti a tervezetet is, hogy az ember fogadja azokat a felsőbb igazságokat, amelyek léteznek s amelyeket az Isten azért adott, hogy azokkal töltekezzünk.

Azt mondja a Szt. Pál a második korinthusi levélben: „Mi pedig mindnyájan felfedett orcával nézvén, mint tükörben az Úr dicsőségét, ugyanazon képmássá változunk át, fényesebben és fényesebben az Úr Lelke által." Mi nézzük az Isten dicsőségèt. Az Isten dicsősége minden nagyság, minden nagy terv, mindaz a hatalmas erő, amit az Úr a kegyelmi rendbe beleállit. Mikor az Isten dicsőségével eltelem, képmása leszek Istennek. Az ember néz s képmása lesz az Istennek? Igen, minél több isteni gondolat s szándék, cél és rendeltetés van benne az annál hasonlóbb vagyok értelem szerint az

Úrhoz. Ez egy folytonos ébredés. Ráébredek önmagamra, a nagy célokra, az én lelkem titkos igényeire, az Isten hozzánk közeledéseire, lelkem esélyeire, veszedelmeire, amelyekkel szemben az ember törpe lehet, blazirt lehet, szegényes. Minden új igazság ismerete ébredés, minden isteni igazságnak ismerete lélegzetvétel. Mit lélekzek? Isteni gondolatokat, isteni törekvéseket. Mikor csendesen imádkoznak, vagy a szentáldozáshoz mennek Krisztust veszik és gondolatait, azoktól lassanként átváltoznak és gondolataik az ő gondolatainak mértékéhez szabódnak. A célom az ő célja: egyesülés Istennel, istenülés, lelki élet. Tengerei vannak; Krisztus kívánja azokat. Tengerei vannak s a szt. lélek jár fölöttük. A Szentírás folyton ezt akarja, hogy új világot állítsunk bele a világ kaoszába isteni fények, megvilágosítások erre valók. Világíts nekem, Úr Jézus! Add, hogy a lelkem átömöljék a te lelkedbe. A te gondolataid, újjad érintése, érzéseidnek átömlése a te képmásodat alakitsák ki rajtam. Így leszek én egyre fényesebb képmása az Istennek. Hogy kell az embernek sokszor küzdenie, hogy ez új világot megteremtse s magában a rossz világnak

rosszaságával, blazirtságával, állatiasságával szemben. Ezek nem frázisok, hanem szent igazságok.

II. Érzelmi tekintetben. Hogyan lesz érzelmi világom isteni? Ha kedélyemet és szvemet Istenbe beleállítom és arra iparkodom, hogy hangulatom jó legyen. Hangolni nem lehet anélkül, hogy az ember meg ne feszítse a húrokat. Az én hangulataimat az isteni hangulatba kell átvinnem. Melyek azok az isteni hangulatok, amelyeket leginkább ajánlok a figyelmükbe? Csodálkozni. Aki nem csodálkozik, az sem a környezetét nem érti, sem az életét, az még a mélységbe nem hatolt és a magasságba nem emelkedett.

Azt mondja Aristoteles, hogy a tudomány első etapja a csodálkozás. „Admirari.“ Úgy odatapadni, úgy kiömölni abba a nagyságba, amely előttem áll, hogy kilépjek önmagamból. Ha az ember egy világot lát: néz, de ne úgy nézzen, hogy e nézésben elvészen; az ember elgondolja sajátmagát: csodálkozzék; ha végigmegy a Sárréten vagy Svájcon, ha igazán mély a lelke, akkor csodálkozik. Mi különbség rendkívüli nagy szellem és a közönséges ember között? Azt mondanám: ez tud

csodálkozni; tud nagyot látni. És nagyot látni mindenütt, a lelki világának elmélyedése erejében. Ha én az Oltáriszentséghez járulok s a latin imára „O salutaris hostia„ gondolok: Krisztus ömlik át belém s érzem, ott nem szól semmit, csak nézem ezt a fölségis miszteriumot. Kitűnő imádkozás, ha az ember csodálkozik. Ha kegyetek az Oltáriszentség előtt letérdelnek és imádkoznak, ez szemlélete a miszteriumnak, az kitűnő imádság. Vagy ha az embernek tetszése van Istenen s szavának csengését hallja, kezének illetését érzi s azt élvezi s hogy közel van hozzá, hogy kapcsolatai vannak, titokzatos illetései vannak. Ez mind kitűnő imádság, s fölséges kedvtelés. Az igazi imádság nagyon is kedvtelés. Ha az ember kedvteléssel dicséri az Urat, mint a zsoltár mondja: „Minden napon jőjjetek és imádjatok.“ Ha akár a csillagokat látom, akár tiszta gyermekszembe tekintek s elgondolom: nem vagyok olyan kicsiny, hogy az Istent ne dicsérhetném: ez mind kedvtelés és imádság. Ha kegyetek ezeket az érzéseket beleviszik a lelkiéletükbe és úgy érzik, mintha az Isten a buzgóság szent nyilait nyilazná lelkükbe: adjanak

hálát e kgyelemért. E kegyelemtől lesz jó kedvünk s ezt megérzi mindenki.

Ha egy villamoskalauz mondja nekem mosolygó arccal: milyen jegy kell tisztelendő úr? vagy mogorván kérdi: milyen jegy kell? mi ez? két kölönböző lelkület. Az egyik láng, a másik bűzös füst. Az ember mindenütt a lelkét adhatja. Az Isten érdekeiért való buzgóság hevit engem. Ha valaki tanít vagy hivatalba jár, bármilyen szolgálatban áll, tegye azt az Istenért. Ezek érzelmi hangulatok, telve isteni érzésekkel. Éppenúgy, ha az ember úgy szívből bánja a bűneit és azt mondja: hol az a forrás, amelyben megmosakodhatom? mert szenvedélye a tisztaság; ha nem tűr magán semmiféle szennyet s megfürödhetik lelke indulataiban, hogyha valamiképen megsemmisíti a bánat által bűneit: Ime ezek a léleknek kifakadási, kigyúladási, emelkedési. Nekünk ez kell! Mi nem vagyunk kiégett vulkánok, nem szikes földek, hanem az Isten kertje. Becsüljük meg ezeket az érzéseket, örüljünk, hogy az Istenben kedvünk telhetik. Ez az Istennel való érzelmi egység.

III. A gyakorlati erény az akarat helyes mértéke. Megüthetjük ezt mindenben.

Hányszor említettem már: „Das Geheimnis der göttlichenMaase.“ Az isteni mértékek titkai. Arra kell iparkodnom, hogy az isteni mérték szerint felépítsem a lelki életemet. Isteni mérték: az igazság, a jóság, mértékleteség stb. Az ember mindenféle lehet. Aki nem isteni mértékek szerint alakul, az mindenféle mértéktelenségnek befolyása alá kerül. Vannak anyagemberek, kurzusemberek, állati emberek és vannak krisztusi, isteni emberek. Anyagember, aki nem érti, hogy van felsőbb szellemi világ; nem érzi annak vonzását, neki minden üzlet, ő csak a nyereséget látja. Üzlet, üzlet. Anyagember. Der materielle Mensch.

Lehet az ember más mértéktelenség hordozója például: kaoszember. Mi ez? A fegyelmezetlenség, a folytonos zűr-zavar, a kapkodás embere. Mikor az ember magára ölt bizonyos szép alakot, isteni gondolatokat, majd meg leveti azokat magáról. Vagy ha az ember a lelki hűtlenségben szétfolyik. Az állati ember, az ösztönös ember, a szenvedélyek rabja, a fiziológiai erőknek és vonzalmaknak zsákmánya. Ezzel szemben áll az Istenember, Krisztus. Most hasonlítsák össze magukat

ezekkel. Lehetek kaoszember, anyagi-, állati ember vagy pedig lehetek szellemi, krisztusi, istenember; lehetek a Szentlélek embere, lehet bennem akarategység Istennel. Higyjünk abban, hogy a teremtőlélek, a Szentlélek lakozhatik bennünk. Mikor imádkozzuk a „Veni Creator Spiritus"-t, megérezzük, hogy ebbe a nagy öntudati önelhagyásba, ebbe az ürességbe befér egy szebb világ, melyet a Creator Spiritus teremt. Fölséges Szentlélek, kérlek jöjj, segíts meg engem! Egy pókhálószállal sem akarnám a te iramodat, a te lendületedet megakasztani, teljesen a te médiumod akarok lenni. Nagyon örülök, hogy értelmem, érzelmem s gyakorlati életem felvevője lehet az Isten gondolatainak.

Ez a nagy hit vezessen minket a mi szocialis életünkben is; az a nagy hit, hogy hívatva vagyok az én miliőmet befolyásolni, azokat a nagy közbajokat megérezni és azokra visszahatni; hívatva vagyok, hogy oda, ahol állok, lelket és szellemet vigyek bele.

Csak egy példát: Kenti szent János egyszer Olaszországban járt. A pénzét bevarrta a köpönyegébe. Találkozik rab-

lókkal és azok kirabolják és odaadja mindenét, amije van, átadja a pénzét is, majd így szól: van még valamim, ezt bevarrtam ide a ruhámba. Erre a banditák annyira elérzékenyültek, hogy visszaadták minden pénzét. Hogyha volna közöttünk olyan lélek, amely ilyen őszinte, az úgy hatna az emberekre, az elkeseredettekre is, hogy megnyerné őket. A márianosztrai nővérek bezárják magukat a fogházba egy életre a rabok közé és szeretetökkel, önfeláldozásukkal megmentik őket. Ez az igazi szociális szeretet. A bíró, aki igazságot mér, nem tudja megnyerni szivét, de a szeretet, mely a legmélyebb szociális érzés s vonzás, az a nagy feszültségeket valamiképpen elsimitja s a nehézséget megszünteti. Szociális szeretet lelki élet nélkül nincs. Azért akartam ebben az első konferenciában a szociális szeretethez szükséges lelki életet bemutatni. Az Uristen adja nekünk nagy és szent kegyelmét, hogy úgy vegyük ezt a vele való értelmi, akarati és cselekvő egységet, hogy alkalmasak legyünk a mi körünkben áldóan hatni.

II.

1924. november 20-án.

Krisztusban kedves leányaim!

Ha az ember egy bácskai országúton vagy dülőn jár, olyan forró nyárban, mint az idei volt és elgondolná, hogy hány kanna vizre és mily munkára volna szükség, hogy ezt itt megöntözzük, annak óriási számok lebegnének lelke előtt. Akár a világ végéig öntözhetném s akkor sem érnék el célt. De azután történik valami. Átszakad a gát ott Apatin és Bezdán között és a Duna öntöz és minden egérlyukba és ürgelyukba elkerül, minden ázik. Honnan jön ez a sok viz? A hegyekről; a magasból, a felhökből. Ez a hatalom az, amely megbirkózik a száradó élettel, az eltikkadt világgal. Mikor az ember ezt úgy szemei elé állitja, akkor érzi: Istenem, más világot, más vidéket, tájat, olyan vidéket, melynek szintén vannak nagy aszályai és szárazságai, értem a lelket s azokat is győznünk kell. Lehet azokon egy okos, lélektani eligazodás által is sokat segitenünk; de azoknak gyökeres

leküzdését, illetőleg megszüntetését az Uristen magának tartotta fenn. A lelki világ aszályát, a lelki világ szárazságát valahogy megakadályozni, ahhoz felsőbb erők kellenek. Kell, hogy ne ember babráljon velük, hanem valami felsőbb szellem szállja meg a lelket és renditse azt meg. A Szentlélek Úristen az az erő, amely fogalmakba nem fér; őt meg kell tapasztalni. Ha csak gondolkozunk, akkor ugyan tiszteletreméltó nagy fogalmat alkothatunk magunknak róla, de az ilyen fogalom csak halvány kép. Ha Svájcot csak a térképről ismerem, de sohasem láttam, tudhatom, hogy a hegyek milyen magasak és a tavak milyen mélyek, de milyen más a tudása annak, aki Svájcban járt, aki a hegyeket járta.

A Szentlelket fogalmakkal is kell ismerni. Tudnunk kell, hogy a Szentháromság harmadik személye, hogy az Atyától s Fiútól származik, hogy az Atyának és Fúnak kapcsolata. De mi más tudás az, ha a Szentlelket magam megtapasztalom. Ha nekem Szentlelkem van, s valami szent, mélységes elfogódottság vesz körül. Ha hitem van, amely lát, lát lelket. Ha hitem van, olyan bensőséges, édes megtapasz-

talásom; ha érzem, mi a kedv, öröm, bizalom, kitartás, hűség, rendületlenség, harmónia, béke s lelkesülés! Szótárakat lehetne erről összeírni, de a Szentlélek maga mondja: ízleljétek meg, tapasztaljátok meg ti magatok! Az embernek ez a megizlelt istenség kell és vallás kell. Kell, hogy az Istennek melegétől melegedjék, hogy az Istennek tisztaságától lecsapódjék benne a világi érzés, gondolkodás iszapja, hogy az a Szentlélek valamiféle Isteni levegővel telítse, amely éltet, s úgy vezesse, hogy teljesen biztos legyen, hogy jó úton jár. Ezek tapasztalatok.

Ha kannával öntözöm a Bácskát, mire megyek vele? Ha fogalmakkal dolgozom a lelki világ körül, nem veszem sok hasznát. Dagadó áram vígyen. Jöjjön felém az a másik áram, amit úgy hívnak: Szentlélek. Kegyeteknek az Istenről s a lelki életről ilyen fogalmakkal kell birniok, hogy az Istenség ilyen végtelen élet, melyből kicsordulnak a teremtett világok. Egy olyan szökőkút, melynek hajtó ereje az isteni akarat s az teremt világokat s belénk árasztja kegyelmeit saját jóságának túlcsorduló boldogságából. A szellemi-

lelki világban folytonos az az áradás, az erőmegfeszülés és ezt mi a Szentléleknek tulajdonítjuk. Örömmel hallom, ha egyikük-másikuk azt mondja: én nagyon szeretem a Szentlelket! Ha ezt hallom, úgy érzem, hogy aki aztmondja, annak vannak belső tapasztalatai, melyek közt, hogy eligazódjék, szüksége van a lélekre. Az ilyennek élete már nemcsak tövis és keserv, hanem szent öröm, lelkesülés, mely emelkedett ünnepi hangulat sugárzatából fakad.

Szeretem a Szentlelket, azt a lélekáramlást, hiszek benne, hiszem, hogy van. „Der Strom, in dem ich bade, ist Überlieferung und Gnade.“ Az az áram, amelyben úszom, amelyben megizmosodom, az a kegyelem áramlata. Mindig nagyon megköszönöm ezt a nagy kegyelmet. A Szentlélek az emberben kifakasztja s előhívja azt a még ki nem fejlesztett világot is, mely csak csiraképen van benne. Mert hiszen kegyetekben mindnyájukban csodálatos világok vannak. Az ember olyan, mint a mag, de nincs meg a föld hozzá. nincs meg a sarjasztó, fakasztó erő, az életet megindító inger. Hogy az emberben mi minden pihen, milyen finomságok m ilyen hősiességek, milyen tiszta, harmóniák, mi-

lyen talpraesett lelkület, milyen esetleg nagy nehézségekben is helyét megálló jellem, az iránt egyáltalában nem lehetünk tisztában. Ha gyarlók is vagyunk, higyjék el, hogy az a teremtő Szentlélek sok mindent fakaszthat lelkünkben, harmóniákat, buzdulásokat, bátorságot, megértést és békét. Csak forduljunk hozzá bizalommal s mondjuk: Uram, adtál nekem lelket, add, hogy a lélek el ne törpüljön, be ne piszkolódjék, kislelkűvé ne váljon: Erre akarom lefoglalni a pünkösdi áramlatot. Nem hiszem, hogy a kegyetek fülében ez az ima csak szó legyen. Szinte lehetetlen, hogy valaki lelki életet éljen és meg ne tapasztalja, hogy benne ezek a szavak magának az életnek visszhangjai. Legyenek is azok s emeljenek föl az ünnepi hangulat szent atmoszférájába, hol emelkedett érzések járnak s az ember uralmat gyakorol a kedvetlenség, a bágyadtság, a szellemtelenség felett. Ezzel együtt jár a béke és öröm, odaadás és szent szeretet. Már pedig ez az igazi ünnep. Az Úr Jézus mondja: hogy igen, örvendjetek, ünnepeljetek, legyen valami szent, emelkedett érzés bennetek, mert csak ezáltal vagytok igazi keresztények. Mig meg

nem szólal bennetek ez a zene, a mélységekből kiemelkedő lélek, addig Krisztuskép csak programm, s még nem igazi valóság.

Most engedjék meg, hogy ez ünnepi hangulattal kapcsolatban reflektáljak a kath. Magyarországnak arra az ünnepére, amelyet tegnapelőtt ültünk. (Hercegprimás jubileumi miséje a bazilikában.) Annak az ünnepnek a lelke a tisztelet volt. Mikor a bazilikán végignéztem azon a fényen s csenden s néma tömegen; mikor hallottam a rossz akusztika által lefojtott zenét, mintha a legszebb szopránon valami szordinó ült volna, mikor végig néztem a bizanci udvartartásból átvett dalmatikákon s kazulákon s a ceremóniák ünnepélyes, lassú folyásán: megszállta a lelkemet a tisztelet érzése. A legszentebb tisztelet levegőjében álltunk. Szent itiszteletet. Ünnep tisztelet nélkül nincs. Aknek nincs mély tisztelete, valami isteni félelemtől átjárt tisztelete, annak nincs nagy ünnepe. Az egész emberiségnek tisztelő lelkületre van szüksége.

„L'eglise est l'ecole du respecte." Ott megtanulunk tisztelni Istent s lelket, hivatást s keresztet, rendet, törvényt, tekin-

télyt s még valamit, megtanulunk tisztelni szülőt és hazát. Ezek a távlatok nyiltak szemeink előtt az aranymisén s ránksugározták ünnepi benyomásaikkal a lélek ünnepének elemeit: a Szentlélek tiszteletét s szeretetét, — a Szentlélek járásának befogadására a készséget s lelkünk fejlesztésében a hozzávaló hűséget.

Adjon az Uristen kegyeteknek nagy tiszteletet és legyenek mimózák a Szentlélek benyomásaival szemben, legyenek médiumok a Szentlélek illetéseinek befogadására. De nem ideggyenge médiumokat értek, hanem lelkeket, kiket nagy érzések, mélységes tisztelet hasson át az ő indításaival szemben. Ha ez meglesz bennünk, akkor ünneplő lelkek leszünk s a magasságok levegője vesz minket körül; akkor az élet is máskép fest, a rózsák is úgy fakadnak, mintha töviseik nem lennének. Szeretet, tisztelet, kereszt, szenvedés, türelem, békesség, fölséges ünnepi levegő és hangulat kavarog itt egyben. Ezt kivánjuk és kérjük magunknak. Ámen.

▽

III.

1924. december 20.

Krisztusban kedves leányaim!

A szent karácsony ünnepe az Isten legremekebb miszteriuma. Az Isten gondolatai olyan fölségesek, hogy azokkal szemben az embernek térdet, fejet kelt hajtania. Mégis a mi emberi érzéseinkel véve, husvét, pünkösd ínkább valami erőteljes érzelmet jelentenek, de a karácsony mélység, bensőség, szent öröm, kedves, nagy öröm.

Hogy kiédesüljön az élet, azért jövök, — mondja az egyház. A barlangban, a jászolban fekvő kis csecsemőben az ember valami megrendítő, az emberiséget vállaira felvevő óriást lát, mint a zsoltár mondja: „Mint az óriás, aki megfutja útját.“ De ez az óriás majd csak később fejlődik ki, de már itt is azt kell róla mondanunk, hogy Isten, s így az a végtelenül megindító, hogy Isten a gyermek szeméből néz ránk. Higyjék el, hogy nem az a fődolog, hogy az Isten van itt, hanem hogy az Isten, mint ember jött közénk, még pedig azért, hogy az ember az életet

isteni módon tudja megélni, életet, amely Istennel van tele. Ezért Chamberlainnek nagyon igaza van, hogy a fődolog Krisztusban, hogy benne az Isten mint ember jár köztünk.

Elhisszük, amit Pál apostol mond, hogy benne vannak az isteni tudománynak minden kincsei és mint zene zúg fülünkbe, hogy hát eddig próféták által szólott az Úr, végre azonban az ő fia által. És pedig milyen fia által? Aki gyermek lett. Az ő fia, aki a mi testvérünk lett, aki egy bűbájos kis teremtés lett, aki kitárja kacsóit és azt mondja: bízzatok, merjetek! A gyermekkel szemben mindenki bizalommal van. Merjeteka szemembe nézni, hozzám közel állni, merjétek azokat az érzéseket átvenni, amelyeket én a lelketekbe akarok csepegtetni. Krisztus nagy miszterium, vagyis szakramentum. Minden szentségnek van szemmel látható jele. Az isteni erőnek, malasztnak e látható jele ez a kis gyermek és az isteni malaszt az ő istensége, maga pedig a láthatatlan elem. Látható jel az a ragyogó szem és láthatatlan elem, ami a szem mögött van: az a csodálatos isteni világ. Látható jel az a két kis kacsó és a láthatatlan elem az ő mindenha-

tósága; látható jel a kis piros ajk és láthatatlan a magvetőnek hatalma. A többi, a hét szentség is látható jele a láthatatlan malasztnak. De a mintája a szentségnek Krisztus maga.

Én a látható kis gyermekhez jövök, mint az én nagy miszteriumomhoz és mondom: nézz a szemembe, Úr Jézus! Édes Jézus, jöjj felém és karolj át engem szegény embert és csókolj meg engem, mutasd meg, hogy testvérem vagy!

Paul Claudel irt egy miszteriumot, amelyben valaki, aki nagyon szeret, megcsókol egy leprást és ő maga is leprás lesz, de az akit megcsókol, az meggyógyul. Édes Jézusom, ha te megcsókolsz engem, nem te leszel bélpoklos, hanem én tisztulok meg. A te szemed engem felemelő hatalom és szeretet. Igazán ez a szakramentum kell nekünk és ehhez a szentséghez akarunk járulni nagy szeretettel és bizalommal.

Főleg két gondolatot szeretnék kifejteni:

1.) hogy az a gyermek Jézus, az Istenember mit akar belénk nézni az ő gyermekszemével. 2.) azután mire akar főleg tanitani, mikor kis karjaival átkarol? Megtanit örvendezni, hogy az ember örüljön,

ünnepe legyen, hogy dacára a világnak, legyen öröme, szent öröme.

Az isteni Megváltó megtanit arra, hogy higyjek. A gyermek hisz; kell is neki hinni, mert jaj neki, ha nem hisz! A gyermek egész pszichéje nagy hitre van beállitva. Ha a gyermek Jézust elgondolom és a szemébe nézek, felém néz valami, ami érthetetlen, — mert az Istent megérteni nem lehet. Mi vagyunk mi? Véges teremtések, egy csepp ésszel, egy csepp érzéssel megáldva, megtöltve, hogy úgy menjünk a mi célunk felé. Olyan kis szentjánosbogarak egy kis fényességgel a rettenetes sötét világban. A kegyetek nehézsége is az, hogy nem értik a világot, a létet, azokat a rettenetes kérdőjeleket. Nem csoda, ha nem értem, de gyötör engem, hogy nem értem. És ha annál maradok, hogy nem értem, ez agnoszticizmussal magamat fejezem le, magamnak leszek zsarnoka, komédiása. Mit kell tennem? Gyermekké kell lennem! Testvéreim, akármilyen okosak vagytok, ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be az Isten világosságába. Oktalanságra gondoltok? Nem! Hanem ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek Istennel szemben, ha nem értitek

át, hogy ti csak kis, parányi férgek vagytok és nem fér belétek a végtelen, akkor nem mentek be a megnyugvás mennyországába. Az ember elképed, mikor a végtelenre gondol. Uram mit akarsz, mit mondasz, mi a te gondolatod? Természetes, hogy föl nem foglak, de gyermek akarok lenni, mert kell azzá lennem. Akarsz mennyországot? Akkor először légy epedő, légy szomjazó, légy alázatos, igentmondó gyermek végtelen „nem"-mel szemben. Ezt úgy hivják, hogy hinni.

Az isteni Megváltó, a gyermek Jézus ezt a fölséges világfölfogást hozza. Fölemelkedem az én nagyzó eszem fölé, a nagyképű tudomány, teozófia, spiritizmus fölé, azokfölé a sok mindenféle fölé, ami a Krisztus helyére akar állni és vezetni. Nekem elég a gyermek Jézus szemefénye és én azt a lelkembe ültetem át. Jaj, de boldog vagyok, ha gyermekszemmel nézek! Aki nem naivul néz, az vak a végtelennel szemben. „Ha nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be az Isten világosságába." Itt a földön is van menyek országa. Ha itt nem fogjátok meg, nem vagytok alkalmasak arra a másikra sem. Milyen nagy és fölséges do-

log ez! Hogy kell nekem ezt alázattal vennem, mint egy felsőbb bölcsességet!

Vannak szkeptikus emberek, akik már semmit sem hisznek; de különben az emberiség átlag hiszékeny és ezzel a hajlamával sok dőreség felé ígazodik. Sokszor a biblia helyett az újságnak hisz és nem is veszi észre, mennyire hisz benne. Nem hisz az anyaszentegyháznak, de hisz azoknak a kóbor szellemeknek, kik az erőből s szépségből kiestek. Nem hisz a tanitó tekintélynek, de hisz a darvinizmusnak, a spiritizmusnak. Kinek higyjek? X. Y. úrnak vagy Krisztusnak?

Multkor irtam valakinek, aki kiadott egy könyvet egy új vallásról s nekem is megküldötte. Azt kérdeztem tőle: adjon nekem tanácsot: kinek higyjek; önnek vagy Krisztusnak? Remélem, hogy a jóérzése megsugalmazza neki a feleletet! Válasz nem jött; nem is várom. A hitetlenség járványa pusztítja az európai szellemet s az egész modernség, ez a nyugateurópai kultura, blazirtságba merül. Látom a kis Jézust az ő gyermekszemével, azt az óriási nagy fölséget s egyben édes gyermekséget és azt mondom: testvérek, ne felejtsétek el a karácsony intelmét:

gyermekszemmel nézzetek a világba, akkor láttok valamit. Blazirtak, hitetlenek, kislelkűek vagytok? Merjetek gyermekek lenni! Merjetek, mert nem veszitetek el semmit a világon! Merjetek! Ha ráadjátok a fejeteket és azt mondjátok: én gyermek akarok lenni, valami új levegő csap meg; az talán annak a mennyországnak a fuvalma, lehelete, amely szenteket s hősöket nevel.

Igen, az én hitigényemet, hitszomjamat, s készségemet az isteni Megváltó elé teszem le, ezekkel akarok töltekezni. Adja Isten, hogy kegyetek is mindnyájan igy gondolkozzanak! Ha nem gondolkoznak igy most, szerencséről beszélhetnek, ha végre különféle vargabetűkön át, erre a meggyőződésre jutnak. Ne féljenek attól, hogy maradi emberek lesznek. Az Úr Jézus világit nekünk, megyünk bizvást és engedjük magunkat vezettetni. A szellemek a szellemi világban is azzal vannak megbizva, mint a régi filozófia mondja: hogy a felsőbbek megvilágositják az alsóbb szellemeket. Igy van ez az angyali világban, igy az intellektuális szférában, itt is sokakat Kant, Hegel vezet. De mikor arról van szó: Krisztus vagy.

Kant, Krisztus vagy Hegel, Krisztus vagy Renan, akkor én „naiv" vagyok, gyermek vagyok, gyermekszemmel nézek s Krisztust választom s úgy érzem, mintha óriási hatalom venne hátára, s vinne. Hagyom magam; vigyen!

A másik gondolatom: mire tanít engem ez a gyermek? Örvendeni tanít. Óh, de nagy művészet, melyet a világ elfelejtett. Lehetséges, hogy felejtsen valaki örvendezni? A nagy világ ebben a rettenetes harcban, ebben a gazdagodási tülekedésben elfeiejtett örülni. Nagy baj! Kár, hogy nem felejtett el lélegzeni. Ezt is elfelejtette volna, ha rábízzák; pedig a lélegzés nem szükségesebb, mint az öröm. Ha elfelejtenék látni, az is nagy baj volna, de hát a lélek szép napsugara a szent öröm; hát annak lehet kialakulni. Míg nem tudnak örülni igazán, addig nem keresztények. Az Ur Jézus által örvendező emberekké kell lennük. A kereszt sem fojtja el bennünk az örömöt, sőt éleszti azt; az ellenkezője az egy rémséges jansenista gondolat. Én egy megváltott ember vagyok. Aki nem hiszi, hogy meg van váltva, hogy tudjon az örülni? De aki hiszi, az már csak igazán örülni fog.

Azt mondja a vak Tóbiás, mikor az angyal biztatja, hogy „örülj Tóbiás!“ — „Hogy örüljek én, aki a napsugarat nem lálom?“ — Hát aki az örök napsugarat látja? Volt egy Zichy grófnő, aki vak volt és mindig mosoly volt az arcán. Vaknak lenni és mosolyogni! Aki Krisztust meglátta, annak örülni kell akkor is, mikor vak. Amíg nem tudunk örülni, nem vagyunk jó keresztények. Miért tudjak én örülni? Örülök, mert én az Isten fogadott fia vagyok; örülök, mert tisztaszivű ember vagyok, mert örök méltóságot kereső ember vagyok. Örüljünk annak is, hogy egészségesek vagyunk. De ne feledjünk el örülni, ha vakok vagy betegek vagyunk? Ez a kulcs a mennyországhoz. Szent öröm!

Nekem vannak kötelességeim, melyek nehezek, velem sok történik, ami felborzaszt, de a lelki örömet kiemelem a rám szakadó görgetegből, a lelkemre ereszkedő benyomásokból. Azért jött az isteni Megváltó, hogy örvendező ember legyek.

Fogadják tőlem karácsonyi ajándékul ezt a jó tanácsot: örvedezzetek mindig az Urban! Bizzátok rá a lelketeket Istenre, helyezzétek a gyermek Jézus kis kacsóiba,

karoljátok őt át, csüngjetek rajta és meghalljátok: nem akarom, hogy bélpoklos légy, hogy piszkos lélek légy, mely elfelejtett örvenezni. Azért van karáçsony, mert ezt a hirt hozta. azért van illatos gyertyafény, örökzöld fenyő, mert ezt az örömöt hozta. Megkaptátok, Ő meghozta! De ha hozta, hát hol van? Azt ki kell nézni a gyermekarcból. Ha ki nem nézitek, nem kapjátok meg.

A karácsony szent harangja, az isteni Megváltó fölséges lelke, ezeket az érzéseket harangozza belénk! Örüljünk, hogy ily akkordokkal verhetjük föl a világ éjjet s azt szent vigiliánkká változtathatjuk el.

A legnagyobb élet a krisztusi élet. Az Úr Jézus szülessék meg mindnyájuknak lelkében és adjon ilyen „naiv" hitet és ilyen tiszta, boldogító szeretetet.

IV.

1925. január 20-án

Krisztusban kedves leányaim!

Ma két hete volt vízkereszt. Ez olyan semmitmondó szónak tetszik, pedig amit jelezni akar, az egy fölséges, a próféták álmaiban felragyogott esemény. Az epifánia, a megjelenés, a bemutatkozás. Krisztus megjelent és a hivő ember fülében csengnek a csillingelők, amelyek a dromedárok nyakán csengtek és lelki szemei előtt vonult el az a fölséges küldöttség, amelyet a csillag indított meg a magas égből. És az ember álmodik, 1900 éves multba visszaálmodja magát. Amit 2700 évvel ezelőtt Izaiás próféta látott, mikor azt mondja: Kelj fel, gyujtsd meg világodat, Jeruzsálem, mert eljött az, aki neked kell, — azt újra átéli. Ez a nagy hivásoknak az ünnepe, magasból való hívásoknak, a kinyilatkoztatásnak ünnepe, az anyaszentegyház katolikus voltának ünnepe. Jertek hozzám mindnyájan, mert nektek való vagyok. Jertek, ti nyugatiak, hisz a keresztem úgyis felétek lesz fordítva, ti először érzitek meg, miért jöttem. Jer ide Kelet: Majd ezer év mulva, mikor itt

már pusztaság lesz, felragyog az evangélium csillaga Ázsiában, azoknak a fajoknak, amelyeket a kultura még el nem használt. No de ne törődjünk most ezzel!

A Szentlélekről akarok beszélni, arról a hivásról, amelyet a Szentlélek Isten közvetit. Engem is az Isten hív, hív, mint Pál apostol mondja: egy csodálatos világba, egy fölséges, nagy lelki világba, őserők forrásához, magasságokba, előkelő lelkületbe, az ő országába. Engem is az Isten hív. Ha az ember igazán ember akar lenni a javából, annak meg kell ezt fognia: engem hív az Isten.

Szeretném azt kifejteni kegyeteknek és magamnak, hogy hogyan hív, mire hív, miképpen hiv a Szentlélek. Ha ezt megértjük, akkor győzzük a világot és világítunk. A Szentélek Uristen a segítő kegyelem által hív minket. Kérdezem: hová? Miképpen? Erre azt felelem: azáltal hív, hogy ki akarja bennünk művelni, fejleszteni, hogy a hit nem fogalom, nem tan, nem rendszer, nem filozófia, nem elmélet, hanem nagy valóság, amiből élni kell. Nem tudni, hanem élni! Ha a villámos-villát beledugom a villanyvezeték nyílá-

sába, akkor kigyúl a fény. Ez egy nagy realitás. A hitnek erőnek kell lennie, amely minket kigyújt s kitüzesít, átjár. „Én vagyok a szőlőtőke, ti vagytok a venyigék.“ Ti belőlem nőttök ki. Úgy érzem magam, mint aki a Krisztus gyökeréből kinövő lélek vagyok, akibe felhatol a Krisztus kegyelmének életnedve, a tüze s a zamatja. Te vagy az én gyökerem Uram!

Szent Pál apostol azt mondja a hitről, hogy örökkévaló súlyok dolgoznak benne. Láttál nagy hegyeket? Tudod, mik azok? Föltorlódó terhek, súlyok, pondus aetermitatis. A te hited, a te lelkiismereted mindaz, amit Krisztus tanít, egy olyan hatalmas hegység, nem is közönséges hegység; — pondus aeternitatis, örökkévaló súly. Ha azt úgy elhiszem, hogy Krisztus kicsoda s hogy mit mondott Istenről, lélekről, örökéletről, pokolról, a boldogságról, akkor érzek örök súlyokat szavaiban. Mi ezzel szemben a világ? Forgószél s lepkeszárny-indulat: Pondus vanitatis. Én ezt akarom érezni . . . az örök súlyú igéket!

Werner Sombart egy nagy antiszemita és kitűnő szociológus irta a „Neu Freie

Presse"-ben ezeket a feltűnést keltő sorokat: „Ez a világ barbár világ, mert nincs benne a hitnek fénye. Itt csak a materiális dolgok s érdekek szerepelnek, a lélek pedig nem állítja bele a maga világát örökkévaló súlyával a köznapiságba. Mi kopott emberek vagyunk. Az egyik utcasarkon prédikál egy szófista, a másikon egy teozófus, a téren egy materialista, a parkban egy kommunista stb. Belépek a tantermekbe. Mindenütt mást tanítanak. Tüskebokorba kerülök. Testvérek, tudjátok mi hihányzik itt? A nyomós szó és mázsás igazságok. Mi más az Ur Jézus s az anyaszentegyház s az a fölséges, hatalmas keresztény tradició!

Harminc évvel ezelőtt Nagymaroson nyaralt egy zsidó operaénekes nejével. Ezek katolizálni akartak. Kérdeztem tőlük: miért akarnak maguk éppen katolikusok lenni? Mert — mondották — mi hinni akarunk s nem filozofálni s nem magyarázni s a hitből minél többet lefaragni. Mi meg akarjuk ízlelni a hit világának teljes realitását. Ha ez a realitás megvan, akkor nem félünk semmitől. És ha kegyetek azt mondják: bennem még nincs meg ez a nagy realitás, azt felelem: kedves

testvérem, benned meg van gyökerében, de még nincs kialakítva. Még maradiak vagyunk. Hányféle tekintetben vagyunk mi elmaradott emberek! Hidd el azt nekem, hogy a hit nagy világ, melybe bele kell magadat mélyesztened, bűbájába kell bele állnod és azután megéreznéd a lélek vezetését. Neked radikálisnak kell lenned, neked egy ponderozus meggyőződésű embernek kell lenned. Akinek a mérlegén Krisztus a súly és az lenyomja az egész világot.

II. Hogy vezet minket a Szentlélek? Az erények gyakorlása által a felsőbb szellemi világ megtapasztalására. Ezt majd példákkal magyarázom. Például, ha az embernek akármilyen baja van, bármi történjék is vele, akkor mondja bátran ezt: Uram, hálát adok neked mindenért, amit nekem adtál s mondják el ezt kétszer, háromszor. Akár milyen keserűségük van: civódásaik, egyenetlenségeik a családban vagy másféle nagy gondjaik. Uram, én hálát adok neked mindenért, amit nekem adtál! Meglátják: a görgeteg, mely a lelket lemángorolta s gyötrelemben tartja, megindul és az ember szabad lesz. Legördül róla a holt súly és lelkének elhala-

ványult gyepje újra zöldülni kezd. Fogadják ezt meg! Ha ezt megtapasztalják, szétfoszlik az ember előtt a mámor, a fekete felhő, a képzelet éjszakája.

Vagy pedig mondják: Ur Jézus, én ezt az élettövist és szemetet is a szent szeretet tűzhelyére dobom. Mindent arra dobok, minden lim-lomot. Uram, szeretlek téged, éppen ezért is szeretlek téged. A te szereteted által felvetem magam a nyeregbe. Ez az élet művészete. Ugy-e, Förster szép könyvének is ez a címe. És hányan irnak róla s tanítják azokat a fogásokat, amelyek ráképesítik az embert, hogy úrrá legyen önmaga fölött. Mindenféle érzések, gondolatok járása fölé emelik. Tegyék ezt meg!

Vagy pedig kegyeteknek közönséges, lapos, unott az életük. Hát hiszen a mai élet igazán csunya robott. Annál inkább szükségünk van rá, hogy bevigyék az Istentiszteletet a legközönségesebb életbe: a konyhába, ruhamosásba, vasalásba. Egy hires ember mondja: A kis dolog kis dolog, de abban hűnek lenni, a legnagyobb dolog. Ez az a csodálatos minimum és a maximum. A sok minimumot az élettől nem lehet eltagadni, de ugyan-

akkor megtapasztalhatja bárki, hogy a minimumban hűnek lenni óriási, nagy dolog; valóságos maximum. Akarod a lélek nagyságát? A kis életeket formáld.

Kedves testvéreim, az erények ilyen gyakorlása által megtapasztaljuk, mi a Szentlélek. Hisz tudom, hogy ezt őnök különben is próbálgatják, csak azért mondom, hogy figyelmeztessem kegyeteket, hogy ami legközelebb fekszik, az mennyire fontos s hogy erre hív minket a Szentlélek. Szentlélek Uristen, jaj de édes mester vagy te! A legközönségesebb kis lélekkel is foglalkozol. És ezekbe a minimumokban milyen nagyszerű, fölséges maximumokat fejlesztesz ki.

III. Végül a Szentlélek Uristen vezet minket e csodálatos behatások által a tisztaság szeretetére, a finom izlésre — és itt nem műizlést értek, hanem szellemi dolgokat pl.az élet nemességét. Ha olvasom a hirlapokat, lapszámra, hasábszámra, irnak a legelvetemültebb emberek gazfelteiről, gyilkosságairól s alávalóságairól s valóságos mocsároláz — atmoszférát teremtenek körülöttünk.Tele vagyunk mocsárlázzal, utálatos erkölcsi, azaz hogy erkölcstelenségi tályogok ráfecskendezik az

olvasóra a maguk bűzös mérgüket. Ah hogy érzem az ilyen környezetekben, hogy mi a tisztaság, a becsületes hűség. Hogy emel engem ebből a nagy mocsárból a Szentlélek. Mintha tiszta vizek, a Tarpatak mellett ülnék és nézném annak a malachitos zöld víznek folytonos buzogását. A Szentlélek Uristen odaállít minket friss, hatalmas, mélységes tengerszemekhezl távol a világ kloakáitól.

Aztán látom azt, amit kulturának hívnak. Látom, hogy lélek, test, idegek, vér, minden erjed, minden szétmálik. A Szentlélek Uristen pedig megérezteti velem, hogy mit érzett Agnes a római cirkuszban, akinek holnap van az ünnepe, vagy szent Lőrinc, akit rostélyon égettek, amíg meghalt. A világ járása ugyan lenyomhatja s elkedvelenítheti az embert, de a Szentélek Isten biztosít, hogy neked van igazad, amikor arra törekszel, hogy megvesd a piszkot s a tehetetlen világot! A világot sok mindenféle esztelenség és rossz szokás is töri, ami mind ellenkezik a Szentlélekkel s bár kűzdünk ellenük, nem tudjuk, hogy mikor győzünk.

Fejér megyében van egy kis falu, amely 1200 lelket számlál, van egy kocsmája

és tudjuk, hogy ebben a kis helységben 400 milliót adtak ki 9 hónap alatt alkoholra. Ez kell a magyar államnak! Mily barbárság ez? Ily hírek hallatára az emberek felhápognak, mint az ijedt ludak, de egyéb nem történik. Sok ilyen dolog van! A Szentlélek Uristen vezessen minket megérzésekkel, saját fajsulyunknak megérzésével. Feleljünk minden alávalóságra bátran, hittel. Ahogy a nap mindenre napsugárral felel. Felel az éjszakára napsugárral, a párákra napsugárral. Mivel feleljek én a világ csábításaira, megrendüléseire? Felelek hitemmel. A Szentlelket veszem, az ő keze van a vállamon, biztat engem, és én megyek szivesen előre. Győzni fogják az életet, ha ilyen atmoszférában lélekzenek, ha ilyen temperaturában tartják a szivüket. Nagyon kérem kegyeteket, iparkodjanak érdeklődve reagálni ezekre a gondolatokra. Bízzunk, dolgozzunk, törekedjünk! Megyek az isteni Megváltó után.

V.

1925. február 20-án.

Krisztusban kedves leányaim!

Ha az ember komolyan veszi a Szentírást — és néha mégis csak megteszi, — szinte beledermed s meggyökeredzik néha a lába: hát igazán ezt mondja a Szentírás? Ilyen az a szó, melyet Krisztus tanítványaihoz intéz: „Ti lesztek az én tanúim!" Mi leszünk a te tanúid? Igen. Igen, hogy Krisztus itt járt, annak mi vagyunk tanúi, mi bizonyítjuk, hogy lába nyomán egy fölséges testvérület fakadt, amelyet anyaszentegyháznak hívnak.

Máshol az isteni Megváltó utal arra, hogy ő majd egy más nagy tanút küld a világba: a Szentlelket, de aki szintén általunk tanúskodik majd, mert mi leszünk az Ő tanúi, amennyiben lélek van bennünk, amennyiben az a Szentlélek, amelyet Krisztus küld, megérzik rajtunk. Ezt a Szentlelket az Ur mindenkinek küldi, aki ki nem oltja, aki ki nem szárítja forrásait. Tehát iparkodjunk, hogy az isteni Megváltó mel-

lett való tanúskodásra alkalmas emberek legyünk azáltal, hogy a Szentlelket vesszük, aki kialakitja bennünk a krisztusi formát. Uram, add meg nekem ezt a kegyelmet, hogy én ennek a nagyságnak az ihletésétől, ennek a fölségnek az igézetétől nekiinduljak és mondjam: trónkövetelő vagyok, Krisztus-tanuságára vágyom. Arra kell iparkodnom, hogy az a Lélek lakjék bennem, hogy a Szentlélek bennem lakó lélek legyen. És ezt mi által fogom elérni? Ha szent Pál apostol szavát kiváltom, aki azt mondja: „Az Isten szeretete van elöntve szivünkön a bennünk lakozó Szentlélek által.“ Ezt az egész nagyságot, ezt a mérhetetlen magasságot, amely elől nem menekülhetünk, el kell érnünk, meg kell ütni a mértéket. Vagyis ebben a fekete s rémületesen piszkos, alávaló világban, ebben a romlott levegőjű világban nekünk az isteni szeretet sugárzó, fölséges tényezőinek kell lennünk. Ezt kell tennünk!

Kegyetek nekem mondhatnak mindenféle borzalmat: felhozhatnak nekem srapnell-tűzeket, lövészárkokat, földrengéseket, még nagyobb bajt: rákosbetegek kórtermét — van még valami rémületesebb? — hisz a fantázia kifárad, mikor az emberi

nyomorúságot festeni akarja és én mégis azt akarom kegyetektől s a rákos betegektől, földrengéses talajon járó menekültektől, hogy Isten szeretete lakjék bennünk. Caritas Dei, Istennek a szeretete, mintegy új világ s hogy ne kapcsolódjanak ki ezekből a csillagokból, hanem azt mondják: igaz ugyan, hogy nem értem a világot, ezt az egész történelmi fejlődést, az Isten gondolatait, de azt értem, hogy nekem is egy édes, szerető, lángoló léleknek kell lennem; ezt a tüzet nem szabad kioltanom, hanem mennem bizvást előre. Hogy fogom én azt megvalósitani, hogy bennem szegény emberben, szürke emberben, számnélküli számban, valakiben, aki mint a lehelet jön, megy, hogy fogok arra ráképesülni, hogy mégis Istent szerető lélek legyek? Mert most nem illuziókról van szó, hanem az evangélium kiváltásáról. Nekem hinnem kell, hogy bennem fölséges, nagy értékek vannak. Melyek azok? Először, hogy vagyok, másodszor, hogy keresztény vagyok, harmadszor, hogy krisztusi ember vagyok, legalább is iparkodom, hogy egy végtelen reménynek a hordozója legyek. Ha a képem komor is, de az a befelé fordított arcom más legyen, tük-

röznek azon végtelen nagy reményeknek tavaszi fényei. Én ember vagyok, aki az örök boldogság felé megyek. De, testvéreim, mindez nem szó, hanem realitás, én ebből sarjadtam, ebből fakadtam, törzsbe nőttem, gyümölcsöt hozok, ebben a nagy hitben és reményben. Akár utcaseprő vagyok, akár szegény mosónő, akárki vagyok, bennem azért lehet isteni szeretet, s attól aztán ilyen nagy vagyok. Egy kis tücsöktől nem várhatok operát, de önmagamtól nagyot várok, mert bennem végtelen nagy dolgok vannak s készülnek. Az a tudatom van, hogy bennem nagy kegyelmek járnak, maga az élő Isten, a Krisztus vére, a megváltás ereje. Kegyelmek környékeznek, amilyen az eucharistia, a szent miseáldozat, Krisztusnak élvezése a vele való egyesülésben. Ezek nem Sárvizek, nem is Dunák, ezek Golf-áramok az Oceánban, ezek ki nem száradnak, csak majd ha az egész világ kiszárad.

Miért szolgálhatom tehát méltán az Istent ? Mert nagykegyelmek hordozója vagyok. Igaz ez? Ha ez nem igaz, akkor kegyetek nem volnának itt, akkor ez az önmagukat megemberelő lelkületük nem volna. Tudják mi a plátói eros? A szép-

ségbe s boldogságba való tudatos, meg öntudatlan feltörés. Az bennünk mind megvan. Ne mondják: én ilyen tehetetlen szegény vagyok. Igaz lehet, de azért benned mégis nagy kegyelmek járnak. Lehet kereszted, belső szenvedésed, mindenféle bajod lehet; de feletted áll Krisztus, a szenvedésed óceánja felett áll a felfeszített Krisztus, ölel téged kitárt karokkal. Ha szenvedsz is, azért van, hogy jobban szeress. Hát ezt nehéz elhinni! De hogy hívják ezt? Evangéliumnak. Ki ennek a tanúja? Az Ur Jézus, szent Pál szerint az igazolt férfi, a mester, az útmutató, a kincseket mutató és valóságokra rámutató küldöttje az Urnak. Ha én igazán ilyen vagyok, akkor ne csodáljátok, hogy bennem különb lelkület van. Ne fokozzátok le magatokat, merjétek ezt a nagyot elhinni. Krisztus áll mellettetek, hogy emeljen. Ha egy világ áll is veletek szemben és leszól titeket és azt mondja: ti ilyenek, meg olyanok vagytok! Bármilyenek is vagyuk, de iparkodunk Krisztuséi lenni. Ha ezt hinni merjük, akkor más a levegő körülöttünk és bennünk más páthosz dolgozik. Hogy hívják azt? Isteni szeretet, az van kiöntve bennem, és aki ezt fakasztja, a Szentlélek. Trónpretendensek

vagyunk. Kérem, merjenek így gondolgozni, legyenek ilyen öntudatosak. Aki nem öntudatos szocialista, az nem fog verekedni; aki nem öntudatos keresztény, az nem fog nagyot akarni. Akiben nagy, öntudatos dagályok vannak, amelyek felemelik a csillagok fölé, az elhiszi, hogy benne a Szentlélek van. De ez nagy misztérium is. A keresztények hite a lehetetlenségek hite, de a megtapasztalás szerint nem az. Mi a Krisztus nyomaiban járunk s felszítjuk magunkban ezeket a nagy öntudatokat. Fogadják ezt el! Ennél nagyobbat, szebbet, édesebbet és igazabbat nyújtani nem lehet.

Ha az ember azt úgy érzi és hiszi, hogy benne ilyen fölséges hivatások és kegyelemjárások vannak, akkor kérdezheti: hogyan érvényesítsem én ezt a fölséges öntudatot? Mi az a stilus, amelyben nekem dolgoznom kell, amelybe nekem bele kell állnom? És itt nagyon egyszerű leszek és megmondom világosan. Akiben ilyen lelkület van, az érvényesítse azt a legközönségesebb életben s a legszürkébb és legegyszerűbb kis világban is. Gondoljanak csak Názáretre, a kis emberek életére; nem a világ teszi a nagyot, hanem a nagy teszi a világot; van, hol nem a környezet adja a költészetet,

hanem a költészet adja a környezetet. Firenze sem tette Michelangelot, hanem Michelangelo ad nimbuszt Firenzének. Megcsinálom az én kis világomat, az én názáreti kis házamat, de ebben a miliőben sok disszonáns van és csak annyit érek el, amennyit sikerül türelmem által Krisztusi formába olvasztanom. Indítsák fel magukban, főleg nagy strapák közt, mikor sokat dolgoztak s teljesen ki vannak merülve: ezt én nagyon szeretem az Istent, a Szentlelket és ezt ne mondják egyszer, hanem kétszer, háromszor, négyszer, míg végre tudatára jutnak, hogy igen, én vagyok az, aki itt szeretetben járok, s szenvedek. Ha az ember ezt sokszor teszi, akkor sugárzik ki belőle valami más fény, más levegő, szóval világ, amely nincs adva, hanem amely teremtve van. Ki teremt világot? A lélek. Ha az ember csak abba a világba áll bele, amely van, akkor ő is csak egy darab kő; kő a kövek közt, por a por között. De ha az ember alkot világot, akkor ő adja neki az alakot és irányt és emelkedettséget. Legalább próbálják ezt meg!

Továbbá a mi szeretetünk halálosan komoly. Ezt így fejezzük ki: Uram, én inkább

meghalok, semhogy vétkezzem! Ez kristályvíz, ez hegyi levegő, a Mont Everest levegője. Itt csak egy gondolat van: inkább a halált, mint a vétket! „Az szeret engem, — mondja az Ur — aki megtartja az én beszédemet," azt szeretem aztán én is. Nem az, aki mondja: Uram, Uram, hanem aki megtartja, amit én akarok, az megy be a mennyek országába. Akarnom kell nekem is. Hogyan? Halálos komolysággal. Mert aki szeretni akar, annak teljes odaadással kell szeretni. A többi nem ér semmit! Szeretlek Uram! Inkább meghalok, semhogy vétkezzem! Próbálják ezt meg, ha kisértéseik vannak! Az embernek mindig fölfelé kell törekednie és hinnie, hogy ő mindent győz. Akinek ez a szeretete van, annak mindig valamiféle fénye van. Ezzel az isteni szeretettel kell szeretnem az embereket, de mindig úgy, hogy a lelkükre legyek tekintettel.

Erre nézve egy gyönyörű példát olvastam a „Szív" ujságban. Eszterházy Sándor gróf, mikor megházasodott, azt mondta a menyasszonyának: Szeressük egymást úgy, hogy a lelkünket is szeressük! Ha nagy beteg vagyok, azt ne tagadd le nekem, hanem készíts el nagy utamra, mert én

veled akarok lenni ott túl is. — Szeretni mindenkit istenileg, lelkileg de úgy, hogy mindezen átverődjék a lelkiség. Így szerettek mindaketten. Mikor a felesége nagybeteg lett, mert ez halt meg előbb, eljött a pap, hogy előkészítse a nagy útra. A szent Ostyát három részre törte: egy részt adott a betegnek, egyet a férjnek és egyet gyermeküknek. — Nagyszerű lelki közösség ez; szeretet, amely égbe tör! Lehetséges ez? Nemcsak lehetséges, hanem kötelesség. Meggyőződéses, gyakorlati kereszténynek kell lennünk, akik tele vannak itatva lélekkel. Ha mi birjuk ezt a szeretetet, legyenek meggyőződve, hogy győzzük majd a világot, könnyebb lesz majd nekünk minden, ami kereszt és más szinben mutatkozik be majd a halál is. Az az igazán szép, amin észre lehet venni a szépségnek bizonyos könnyedségét; mihelyt a lélek nem bir az anyaggal, az már nem szép. A mi életünkön is ez a szép, ha a lelket könnyedén hozzuk kifejezésre. Iparkodjunk ez értékek kialakítására; győzzön rajtunk a szeretet virtuozitása,

Mi ugyan az élet zsákhordói vagyunk; de a zsákhordók közt is van különbség.

Az egyik frissen megy, a másik nehezen; az egyik le sem ül a plhenő óra allatt, a másik rögvest lerogy. Az egyikben u. i. van lélek és erő, a másikban nincs. Legyenek meggyőződve, hogyha az élet zsákjait visszük is, vihetjük azokat fütyürészve; a teher a lelken nem kín; nem kín, ha van lelkesülés hozzá.

Szentléłek Uristen, dicsőséges Lélek, Krisztus tanuságának Lelke, add meg nekünk ezt a kegyelmet, hogy így tudjuk az életet alakitani, ilyen gyakorlati, halálosan komoly és mégis vidám szeretettel.

VI.

1925. március 20-án.

Krisztusban kedves leányaim!

Föltűnik a szentírásban, hogy az isteni Megváltóról azt irja az evangelista: És vitte őt a Szentlélek, a jó lélek, elvitte a pusztába, a kisértésbe. — Az utolsó vacsoráról pedig azt mondja: Miután imádkoztak, kimentek abba a majorba, amely Getsemani kertnek hivaték. — Oda is biztosan a jó lélek vitte őt Ebben a kerben olyan szomorú lett Krisztus, hogy vért izzadott. Rémséges helyzetben volt, az emberi organizmust lázba kergető félelmek, isszonyatok között. Ki vitte oda? A jó lélek. Az vitte az Isteni Megváltót vérre, verejtékező szomorúságába, aggodalomba sőt agóniába. „Agónia" görögül annyit jelent, mint harc. A legnagyobb harc az élet-halálharc. Ez a harc mindig a halál győzelmével végződik, olyan harc, ahol az embert leteperi egy más hatalom.

Oda a kertbe ki vitte Krisztust? A Szentlélek vitte. De hogyha a Szentlélek viszi Krisztust a pusztába, a kisértésbe,

biztosan mellette áll, hogy azt jól megállja. És ha belevitte a mélységes, vérrel verejtékező szomorúságba, biztos, hogy úgy áll mellette, hogy megállja az agóniát is. Mert lélekkel kell szenvedni, lélekkel kell agonizálni, lélekkel kell a kisértések pusztaságát járni, lélekkel kell az emberi sors és a katasztrófák szakadékai között bújdosni.

Krisztus mindezt ki akarta magán mutatni. Biztos, hogy akit a Lélek felken, az majd az életnek nehéz, rémségesen nehéz helyzeteit győzelmesen megállja. Szentlélek azért van, hogy az ember lelke győző, energiával, erővel, bátorsággal, reakcióval telítve legyen. Szentlélek azért van, hogy az ember szenvedéseit lélekkel, erénnyel, Krisztushoz hasonló lelkülettel állja meg.

Az idén beszéltem kegyeteknek mindenféle változatban a Szentlélekről, ma pedig a lélek által inspirált szenvedésről szeretnék beszélni. Mert szenvedéseink, azok vannak és ezt a lelket úgy megáhítozzuk és megsóhajtjuk, hogy mint a szenvedés lelke jöjjön le a lelketlen világba. De nemcsak azért, hogy megálljuk a helyünket, hanem, hogy azt a krisztusi ihletet bele-

állítsuk a mi köznapi, vergődő lelkünk mindenféle helyzetébe is.

Nézek az isteni Megváltóra; látom azt a teljesen letört és elhagyatott embert, azt az imbolygó embert. Holdtölte van, mert a husvét holdtölte után következik. Ott, a sötét és mégis holdvilágos kertnek a fái alatt látom árnyékát. Árnyékos a lelke. Az az árnyék azért oly sötét, mert a lelkére vetődik az egész világ sötétségének rémséges éj-félje. Az az árnyék pedig azért olyan szomorú, hogy megessék a lelkünk rajta; végtelen elhagyatottságban érzi magát, s a kínok őserdeje felé sodródik; igaz, hogy a Szentlélek vele van, de útja mégis csak ilyen őserdőn visz át. — Mit csinál ilyen körülmények köz? — ez a fontos reánk nézve.

A fának két orientációja van: orientációja a napsugárba, az Istenbe; minden ága, minden levelkéje napot iszik, világosságot eszik és éldeleg a napsugárban; másik orientációja lefelé van: belegyökerezik a földbe. Mit csinál Krisztus? Istenbe kapaszkodik és a földbe is akarna kapaszkodni. Mi neki az a föld? A föld az ő tanítványai. Az Ur Jézus keres erőt s azért Istenhez fordul, imádkozik. De keres erőt az embereknél is, vigaszt keres.

Krisztus igazi ember; ime, hogy megy és kopogtat az emberek szivén; emberek segítsetek rajtam, vigasztaljatok meg engem! Segítsük Krisztust, mikor vigaszt keres! Akármilyen hős legyen valaki, ha igazi hős, akkor emberi érzése is van, mert Pál apostol mondja, hogy az erény gyarlóságban nő naggyá. Hiszen az Istennek nincs az a küzdő erénye, mely erőlködve tud valamit kivívni; azonban az embernek erénye az kűzd, szorgalmaz, az akarja a jobbat. Az isteni Megváltó akar vigaszt az emberektől, mert szomorú ember. Ha kegyetek kérdezik: hogyan viselkedjünk mi a mi szenvedéseinkben, azt mondom: kapaszkodjatok a napsugárba, az Istenbe, imádkozzatok, de megengedem nektek azt is, hogy verjétek szét a ti vigaszt kereső kívánságaitok gyökereit, amerre csak birjátok, keressetek vigaszt az embereknél is. Most az Ur is így tett; imádkozott s mondá: Uram, Atyám, ha lehetséges, muljék el ez a kehely tőlem! És közben elment és talált alvó tanítványokat, talált elbúsult embereket, pedig neki vigasztalhozni tudó emberek kellettek volna.

Ha az ember ezt szem előtt tartja, akkor felelhet meg teljesen arra a kérdésre:

mit csináljak én önmagammal, mikor szomorú, mikor lelkileg beteg, letört existenciájú ember vagyok. Mit csináljak? És mit csináljak azokkal, akik ilyenek, ha én magam nem is vagyok az? Ami az első kérdést illeti: mit csináljak magammal, mikor szomorú sors, Istennek nagy látogatása, nagy katasztrófák, betegségek, szerencsétlenségek érnek s megrendítik alattam a talajt és elsötétítik felettem az eget? Ha van lélek bennem, azt fogom mondani: Uram, Istenem, ha lehetséges, kérlek, segíts rajtam; múljék el ez a keserves kehely, ez a rémséges töviskoszorú, amely összeszorítja a szivemet. Muljék el! Nem mehetek el bánatommal Krisztus keresztje mellett, hogy eszembe ne jusson: hiszen ez a nagy keresztrefeszített is ilyen szomorú ember volt, mint én. És ajkamra veszem az ő imáját: Atyám, ha lehetséges, múljék el e kehely tőlem, de ne az én akaratom történjék. — A szenvedéseknek vannak betegei. Ha az embernek nagy vesztesége van, sebzett a szive; ne akarják mindjárt vigasztalni; hagyják őt! Ha valaki beteg, nem lehet úgy gyógyítani, hogy az ember elfújja a bajt. A szomorúságoknak is van-

nak betegei; a nagy veszteségeknek, a rossz életeligazódásoknak vannak betegei. Ismertem egy hölgyet; mikor meghalt a leánya és vigasztalni próbálták, azt mondta: most ne szóljatok hozzám, hagyjatok engem! Beteg a lelke, hiszen nem zúgolódik, de beteg. A betegség nem bűn, hanem kín, s a betegségnek jó útja az, amely a rokonvaleszcencia felé vezet. Hagyjatok neki békét! Ha valami nagy szomorúságom van, idő kell hozzá, míg a lelkem beheged. Mennyire érzik, főleg az öregebbek, hogy mindenhez idő kell. Ez sokszor olyan világiasan hangzik, de rossz pszihológia ennek a jogosultságát tagadni. Igaz az is, hogy sokat felejtünk s ez is gyógyulás! Akinek nagy szenvedése van: hagyjátok, majd meggyógyul! A léleknek el kell készülnie mindenfélével. A gyógyulás is elkészülés, mikor az ember bánatával, kínjával, aggodalmaival elkészül. Az ember nemcsak betege a szenvedéseknek, hanem letörtje, romja; fel kell megint épülnie. Van sok letört ember. Letört embernek megállni a helyét végtelenül nehéz. Igazán a tisztelet szilenciumával megyek el mellette. Mit szóljak hozzá? Mikor Jóbot meglátták a sze-

métdombon, amint cserèppel vakarta le hámját, társai leültek melléje és nem szóltak semmit. Mit és szóljanak? Mit mondjanak?

Ezek után mikor magamról van szó, nem morfondálok sokat, hanem először is, ismétlem, belekapaszkodom az Istenbe és Krisztus nyomán én is dadogom: ha lehetséges, múljék el e kehe'y tőlem! Másodszor pedig iparkodom, hogy bizonyos bajokkal elkészüljek. Vannak dolgok, melyeket nem lehet megváltoztatni és mikor az ember így megérti, hogy ez nem lehet máskép, akkor ebben az Isten akaratát kell látnia. Hiszen Krisztus kérését sem teljesítette az Isten, de adott neki lelket, úgy, hogy azután ő felkelt és azt mondta: „Ez a ti órátok, a sötétségnek hatalma.“ Az Isten azt akarja, hogy én ezt a keresztet vigyem; elkészülök vele, viszem, tudom azonban, hogy az Isten megsegít engem. Ez kell s elég is nekem! Érezzék, hogy mikor imádkoznak és dolgoznak és szabadulni akarnak, de nem birnak, mert pl. a baj az életrendjükbe van beleállítva, vagy gyógyithatatlan betegség, vagy anyagi tönk gyötri önöket, mondják akkor: én most a sötét-

ség hatalma alatt állok, de az Isten állított engem oda. Mikor Péter apostol kihúzza kardját és levágja Maltusz fülét, Krisztus mondja: Dugd hüvelyébe kardodat, vagy nem akarod, hogy a kelyhet, melyet Atyám nyújt, kiigyam?! — Igen, én imádkoztam, hogy a kehely múljék el tőlem, de most látom, hogy az Isten nem akarja ezt a kelyhet elmulasztani tőlem, hát fogom a kelyhet és megiszom. Van valami nagyobb és szebb, mint egy ilyen belső világ? Ezt szemlélve, az ember nem is mondhatna mást, mint azt: Uram én égni akarok, én magamat dobom oda az áldozatok tüzébe, — ha az Uristen akarja. Ez ugyan ellenkezik az ember természetével; de a lélek ereje a Szentlélek erejével megteremti ezt a tökéletesebb lelkiállapotot. Imádkozni és elkészülni. Ezt akarom az Isten akaratán való szent megnyugvásban.

II. Most még kérdezem: mit kell tennem azokkal akik szenvednek? Nagyszerű az evangéliumnak az a csodálatos pszihológiát megvilágító jelenete, mikor halljuk Krisztust imádkozni, mikor csorog róla a véres verejték és megjelenik neki az angyal, az Isten követe, hogy vigasz-

talja őt. — Kegyeteknek ezt kell gondolniok, hogy mikor embertársaikat akarják megvigasztalni, akkor Krisztust vigasztalni mennek. Krisztust vigasztalni? Én vigasztaljam Krisztust? Igen. Mit ad az angyal Krisztusnak? Azt, amit az apostoloknál keresett. Jó szót, megértést, részvétet, szivességet, barátságot, őszinte szeretetet. Elfogadhatja azt Krisztus az angyaltól? Elfogadhatja. Elfogadhatja az utolsó kis szolgálótól, az iskolás gyermektől? Igen, mert ez a szeretetnek ajándéka.

Ha egy szenvedőhöz megyek, szeretem őt, leülök melléje és szeretem és ezt neki meg kell éreznie. Nem tudok neki semmi különöset mondani, de a szivem megesik rajta. Ez az igazi vigasz. Krisztus vagy az utolsó koldús Lázár, egészen mindegy! Az igazi vigasz részvét, megértés, szeretet. Ha az ember ezt adja, a legfölségesebbet adta. Kötelességünk másokat vigasztalni? Igen s tegyék azt így: ha valahova mennek, keltsék fel magukban, hogy nagyon szeretik azt a szegényt; érezze meg, hogy önöket a szeretet hozta ide. Ezt nem kell megmondani, de ezt érezni, ezt sugározni kell. Segítsünk az embereken úgy, ahogy telik tőlünk. Én

már csak nem vagyok gazdag, de a hozzám 3—4 hét alatt beérkezett levelekben nem kevesebb, mint 140 millió koronát kérnek tőlem. Én nem birom megadni! Hát mit csináljak? Nekem azokat az embereket mégis csak szeretnem kell. Nekik azt a benyomást kell venniök, hogy én szeretem őket. Természetes, hogy ami az embertől telik, azt meg is adja, jár, kel, protegál, előmozdít. Ezt mind meg kell tenni s higyjék el: mégis csak nagy dolog az, valakit őszintén szeretni, ha nem is birjuk neki megadni azt, amit kér.

Krisztushoz egy angyal jön. De tegyük föl, hogy Péter apostol kidörzsöli szeméből a szomorúság álmát és azt mondja: Sokszor mondtam neked mester, nem hagylak el téged! szivből szeretlek és sajnállak; akkor az isteni Megváltó nem szorult volna az angyalra. Kegyeteknek van résztvevő szivük, állítsák bele az emberek szolgálatába és igazi résztvevő szivvel járjanak el ebben az angyali misszióban. Nem szép dolog ez? Sokszor nem is vetünk ügyet az ilyen dologra; pedig a mi missziónk is angyali misszió, isteni misszió! Nem levenni a keresztet, de szivből részvétet tanusítani az iránt, aki a keresztet viszi.

Hogy azután ez a szeretet sok tekintetben kész mindenféle javakat is nyújtani, szent igaz, de a fődolog: nagyon szeretni.

Szent Eduard, a britt király jut eszembe. Van egy szt. Eduard vértanú és hitvalló is. A hitvallóról beszélek. Élettörténetében fel van jegyezve, hogy sok beteget meggyógyíitott. Egy betegnek az jutott eszébe: ha ez a szent király felnyalábolna engem és elvinne a templomba, meggyógyulnék! És Edward tényleg fölszedte és elvitte a beteget a templomba és az meggyógyult. Csodákat a közönséges részvevő szeretet nem igényelhet. De a lelki vigasz balzsamát ráönthetjük a legfájóbb sebekre is, éppen azokra, amelyeknél be kell látni, hogy ember nem gyógyíthatja, csak enyhítheti. A mi feladatunk az, hogy kevesebb baj legyen a világon és ez akkor lesz, ha több résztvevő szeretet lesz bennünk.

Azon kezdtem, hogy Krisztus imádkozik és szomorú és mit tegyünk mi magunkkal és azokkal, akik szomorúak. Ha kegyetek szomorúak és elmennek mást vigasztalni, a legnagyobb lelki vigaszt s megújulást fogják tapasztalni önmagukban.

Ne kicsinyeljék le ennek a szent pedagógiának az eredményeit. Ne szűnjenek meg szeretni és legyenek meggyőződve, hogy a szeretet nem húzza sohasem a rövidebbet, — az maguknak is jót tesz.

Az Uristennek ezt a nagy áldását kívánom kegyeteknek, hogy az isteni Megváltó iránt ilyen résztvevő szivvel viseltessenek, a nagy bajokat a krisztusi passió mérlegén mérjék és vigyék magukkal ennek a fölséges gyógyításnak nagy művészetét is. Amen.

Lelkigyakorlat

a budapesti Egyetem templomban
1925.

6 elmélkedés.

I.

1925. Vjrágvasárnap este.

Krisztusban kedves leányaim!

Szivből üdvözlöm kegyeteket ezen a szent estén. Valamikor a zsidók e napon meglengették pálmaágukat; kezükben a pálmaág, ajkukon a hozsanna! Szép dolog, ha mi is lélekben meglengetjük pálmaágunkat s ha az a pálmaág azt hirdeti s azt kiáltja Krisztus felé: hived vagyok, tied vagyok, ismersz engem. Szeretném, ha bizhatnál bennem a te kegyelmedből!

Hanem annak a Krisztusnak, akinek pálmánkat lengetjük, szemében könnyet is látok, mert az evangélium mondja, hogy Krisztus, mikor az út kanyarodott és feltünt a város, megsiratta azt és rémséges sorsát. Ott reszketett a szeme szögletében a könny. Hozsanna a zsidók ajkán és könny Krisztus szemében! Igazán a látszatoktól, a póztól, a csalfa gesztustól lesz fátyolos és könnyes Krisztus szeme. Hogy miért, azt mindnyájan jól tudjuk. Kegyeteknek figyelme azonban most nem a könnyre, hanem a pálmaágra, bizalomra,

erőre, a csengő lélekre, a harangszóra irányuljon. Mi most nem sirni, hanem feltámadni akarunk.

Mikor lelkigyakorlatokat tartunk, akkor megtisztulni, megerősödni, föllelkesülni s megizmosodni akarunk. Erre van szükségünk! Ezzel az indulattal és ezzel a nagy igénnyel üdvözlöm kegyeteket és mindnyájuknak ilyen pálmát lengető, küzdeni kész, győzelemre elszánt lelkületet kivánok.

Mit akarunk a lelkigyakorlatokban?

Valahányszor lelkigyakorlatot tartok, azt mondom: föl kell fedeznem önmagamat, meg kell találnom magamat. Úgy-e bár, ez különös gondolat!? Az ember csak alakzatot sejt mögötte. Önmagamat megtalálni? Igen. Felfedezni az Istent. Ezt talán már jobban megengedjük és megértjük. A világban el van mosva és mázolva az Isten képe. A világban az emberek gonoszságától sokszor olyan rend van, hogy az embernek megáll az esze tőle. Folytonos a nehézségünk, hogy nincs se igazság se méltányosság. És az a gondviselés?! Hát Istenem, bizonyos, hogy van, de számunkra ez is olyan nagy miszterium, a „misterium vitae", az élet misteriuma. Ezért mégis csak, sőt éppen ezért fel kell

fedeznem magam számára az Istent. Istent, mint napomat, mint fényemet, mint lelkem szövőjét, mint éltem takácsát. Biztat engem az Isten, hogy igen, meg lesz, segitlek téged! Egyre jobban kialakithatod ennek a nagy igénynek a megvalósulását és teljesitését.

Kegyetek bizonyára meg vannak arról győződve, hogy a gyepnek, a bokroknak, erdőknek és az egész flórának köze van a naphoz, mely a távoli magasból élteti, szinezi, szövőgeti s formálja. Ha volna egy elkeseredett növény, amely azt mondani: „Én a sötétségnek vagyok gyermeke, én nem látok semmit, nem érzek semmi kapcsolatot a magassághoz, hozzám törli mindenki a csizmáját, aki elmegy mellettem, a por elfojt, elhervadok!“ Mit mondanánk ennek a szkeptikus növénynek? Neked van napod. Messze van ugyan, de az a te napod. Az egész flóra úgy van felépitve, hogy napjának kell lennie, sőt amit a flóráról mondok, mondhatom az egész szerves életről is. A testi életnek napja van. A növény a napba van beakasztva, az állati élet a napnak szövőszékén szövődik. De itt megállhatunk. Azt kell mondanom: életemnek s lélkemnek is

napja van. De nem azt a napot értem, amelyet látok, hanem, hogy a lelkem bele van akasztva egy felsőbb hatalomba. Lehetek elkeseredett és az isteni Felség tudata elmosódhatik bennem. De ahogy annak a szkeptikus növénynek azt mondanám: te bele vagy akasztva a napba, úgy elkeseredett magamnak is, azt mondom, hogy mi bele vagyunk akasztva az egész világnak gyúpontjába, hogy felsőbb hatalmaktól függünk. Hogyha por lepte is a tüdőnk, ha nyomorúságban élünk is és bizonyos korszakokban az élet rokkantjai vagyunk, mégis — van napunk és végcélunk, van egy végtelen központi hatalom a mi szellemi — lelki világunkban. Ezt a hitet s tudatot szeretnők a lelkigyakorlatok alatt kidolgozni s kikalapálni s magunkat ezáltal a kellemetlenségek s gondok ellen fölvértezni.

Nekem napom van! Ahogy a növénynek napja van, úgy szellemi, lelki világunknak s jól tájékoztatott öntudatunknak is napja van. Ahogy lehetetlenség, hogy a világ ne legyen fölfelé eligazítva, úgy lehetetlenség, hogy az ember lelki világa ne konstruálódjék s ne épüljön fölfelé. Milyen hatalmas gránit alap az, melyet szellemi-

lelki világomba állítok bele. Megbizonyosodhatom, hogy ez így van. Nekem a lelkigyakorlatokban ezt a nagy gondolatot magam számára kell lefognom, mint első energiát.

Beethoven irja: „Die Musik ist eine höhere Offenbarung, als alle Weisheit und Philosophie“ Ah mit érzett, aki ezt mondta; benne a zene nem volt kotta, vagy hangskála, hanem szellem és élet? A muzsika neki felsőbb kinyilatkoztatás, mint minden filozófia. Teljesen igaza van! Számára ez valóság, szellemi-lelki tartalom, lélekkitöltés. Én is mondom: a kereszténység nekem magasabb kinyilatkoztatás, mint minden filozófia. Das Christentum ist eine höhere Offenbarung, als alle Bilosophie. Hogyha olyan gyermekded hittel belemegyek ebbe a kinyilatkoztatásba, a gondolataim kigyúlnak, szárnyaim nőnek. Meg volt ez Pál apostolban? De mennyire megvolt! Meg volt ez a szentekben? De hát megvan-e bennünk? Talán még nincs, de kell hogy legyen. Krisztus eljött, ez alegfőbb kinyilatkoztatás. Az anyaszentegyház megvan, ez a boldogitó intézmény ennek a kinyilatkoztatásnak közlésére. E kinyilatkoztatásnak bennem izpiakell. Megadja-e ne-

künk ezt a nagy kegyelmet a fölséges Isten? Meg, ha mély alázattal vesszük a hitet s belemélyedünk.

Az apostolok cselekedeteiben olvassuk: „. . . és rengett a hely, ahol imádkoztak." A lélekrengéstől megrendült a ház. Hogyha egy gőzmozdony átmegy a hidon, reszket az egész híd. Mikor az Isten nagy gondolatai keresztül robognak az emberen, reszket belső világa. Ne gondoljanak arra, hogy ez csak régen volt. Krisztus nem régi, nem tegnapi, hanem mai. Az Istən is mai. Az Isten egyáltalában nem mult és nem múlik. Az Isten folytonos, örök jelen. Uram, 1925-ben itt állok előtted, a húsvéti nagy ünnepek előtti vasárnapon. Izzó gondolakat akarok, hitet, azt a remegtető hitet, amelyet te adsz nekem, most adsz és én igényt emelek rád, de térden állva s alázatosan, a mi Urunk Jézus Krisztusra, „az igazolt férfiúra" hivatkozva. Ha az Isten megadja ezt nekem. Ne vegyék ezt csak retorikának — semmit se vegyenek tőlem annak — hanem szigorú programmpontnak. Ennek igy kell lennie! Lelkigyakorlatokat ezért tartok, hogy felfedezzem az én Uramat, Istenemet, hogy kigyuljon bennem az Isten. Ugy-e ked-

vünk telnék benne, ha tűzeslelkű nők lehetnének? Van nagyobb boldogság, mint ilyen lelki tartalmakkal kitöltött existenciának lenni? Istenem, add meg nekem e kegyelmet, gyulajd ki bennem! Hogy a te tanod ne fogalom, hanem mélységes meggyőződésem legyen. Adj érzéseket, melyekkel ezt a tüzet kikaparhatnám a megszokás hamuja alol. Flére a hamuval! Mi arra vagyunk beállitva, hogy égjünk. Uram, add meg nekem ezt a kegyelmet!

II. Másodszor: azért tartunk lelkigyakorlatokat, hogy megérezzük, mint vonzást azt a gravitációt, amellyel minden, ami van, a végtelenbe, Istenbe gravitál. Önök szeretik családjukat, férjüket, gyermekeiket, jóbarátaikat. Ez is gravitáció. Szeretik Magyarországot, a hazai földet, a szülőházat és annak emlékeit, szeretik a kertpalánkot, amely alatt játszottak, a fasort, az erdőszélt, ahol jártak s vonzza önöket. A gravitációknak nem érünk a végére; de tudjuk, hogy azok mind a legfőbb jóba Istenbe tartanak. Nincs porszem a levegőben, amelyet a nap ne vonzzana, épp úgy nincs lélek, amelyet az Isten ne vonzana. Jaj, de hány lélek érzi ezt? Lehet, hogy nem érezzük, de azért a vonzás meg

van. Érezzük-e mi, hogy testünkkel a napba vagyunk beleakasztva? Nem érezzük. Hogy a föld vonz minket, azt nagyon érezzük, de hogy a nap az a pont, amelybe gravitálunk, azt nem érezzük. A lélek is így lehet, hogy meg nem érzi a végtelen Istent. Kérem őt: vonzz emgem! Uram vonzasz engem necsak a metafizikai szükségességgel, melyet tán nem érzek, de vonzasz engem kedélyileg is. Mikor vonz az Isten igy? Ha meleg szivem lesz s Istennel meghitt viszonyban élek, mint szerelmes fia vagy leánya. Igen, nekem Istennel meleg viszonyban kell lennem. Kegyetek azt mondják: Nem tudok imádkozni. Kegyeteknek rá kell nyitnuk, hogy a legmeghittebb viszonyuk van Istennel, akkor tudnak majd imádkozni. Mert hisz tőle való a szülő, a gyermek, a szerelem, a barátság, minden ideális kapcsolat; oda való s onnan való. Uram nem akarok jégcsap lenni! Meleg viszonyra van szükségem; de nagyon nehéz Istennel meleg viszonyba jönni, hacsak filozofálunk, azonban könynyű lesz, ha szeretünk. Könnyű szeretni az Urat, mióta Krisztus eljött és paraboláit elzengette az Isten országáról, mióta azt mondta, hogy én vagyok az ő gyön-

gye, hogy én vagyok a nyoszolyólány, akinek lámpással kell feléje mennem, hogy ő az én gazdám és én vagyok a szolgája, ő majd éjjel jön és én várjam őt, mióta elzengte szeretetének dalait, az Énekek Énekét új kiadásban, azóta Istent szeretni könnyű Ime ezért lelkigyakorlatozunk, hogy az embernek melegebb szive legyen, hogy Krisztust mint idegent nézze, hanem mint akivel önmagába térve, azt mondhatja neki: végre valahára otthon vagyunk; nálam, Te meg én, végre egyedül! végre azzal, akit szivből, lélekből szeretek! Hideg világban így meleg szivű ember leszek. Nemde, lángolt szivünk, mikor az úton ment velünk és magyarázta a próféták at, mondták az emauszi tanitványok: Mondják önök is Emmausz, tegnap és ma! Az Ur Jézus köztünk van, hozzánk szól. Lángoló szivű ember akarok lenni! Mit mond nekem az Ur Jézus? Többet mond, mint tavaly ilyenkor és erőt annyit ad, mint amennyit birok. Hisz oly csodálatos az a kegyelem, amelyet folyton megtapasztalok.

III. A harmadik nagy cél: kegyeteknek rendet kell csinálni a szivükben, jó gyónást kell végezniök, szivből a tisztulás

folyamatát meginditaniok, még pedig alaposan. Ennek az illusztrálására felhasználok egy kis parábolát az evangéliumból. — Volt valakinek a szőlőjében egy fügefája, már három éve jár feléje és nem terem gyümölcs rajta. Azt mondja a vincellérnek: vágd ki, mit foglalja itt a helyet! De a vincellér azt mondja: ne vágjuk még ki, majd körülásom és körültrágyázom, hátha jövőre hoz gyümölcsöt. — Én is ilyen fügefa vagyok. Van-e gyümölcs rajtam és van-e olyan, amilyent az Uristen vár? Akkor az mondja: már nem három éve! Nem is tizenhárom éve! hanem talán már huszonhárom éve — vannak itt fiatal leányok — Uram, már harminchárom éve! Már negyvenhárom! Ötvenhárom! Hatvanhárom éve! s most sincs gyümölcs rajta. Uram, érzem a kérdés súlyát és sietek, iparkodom, hogy méltó gyümölcsöt hozzak. Ha olyan nagyszerű kegyelemjárásban élünk, ami illeti lelkigyakorlatainkat, akkor alkalmasaknak kell lennünk arra, hogy igaz keresztény életet éljünk. Iparkodom hát arra, hogy komoly keresztény meggyőződésből és szent szeretetből ihletett életet éljen. Kegyeteknek erre sok-sok inditásuk van.

Felemlitek egy sajátságos inditást, miután Elasszikus és a kulturának nagyon megfelel. A görög tragédiákat miért adták elő? Azért, hogy az emberek a katharsist megéljék s megtapasztalják. Tragédiába mentek, hogy tisztuljanak. Katharsis tisztulást jelent (Katharina tiszta). Szegényes pogány tisztulás. Bementek a tragédiába, hogy a nagy benyomásoktól tisztuljanak.

Nekünk is van tragédiánk: az Úr Jézus kinszenvedése. Az egész evangélium egy csodálatos katharsis. Ha a szeretetet vesszük bármiféle kiadásban, az egy olvasztókohó. Selmecen láttam az olvasztást. Milyen nehezen suhan végig a kohón az a hőhullám! Hevétől minden megolvad, csak az agyag nem — jóllehet bizonyos fokon az is megolvadna. — Uram, hát én ki vagyok. Kő-e, érc-e szivem? Bármi legyek hőben állók; van szeretetem s azért megolvadásra, tisztulási folyamatra képes vagyok. Tisztulási folyamat a szent szeretet tüzében, a lelkesülés és a vágyak tüzében! Legyünk mindnyájan katharinák! Fogjuk fel ezt a nagy feladatot, Olvasszuk ki, vessük ki, ami idegen, ami nem lélek, ami iszap, ami alacsonyság és durvaság, ami nem is alkalmas a katharsisra.

Ha a görögök a tragédiákba mentek tisztulni, mi a lelkigyakorlatokon napszerű tragédiába megyünk. Kérjük az Úristent: Jézusom, van sok mindenféle bajom, de tisztulni akarok. Ha tiszta leszek, erős leszek. Az embert legjobban megerősiti a jóban a tiszta sziv. A leányt is legjobban megerősiti minden csábitás ellen az ő átérzett tisztasága. Az erénynek legimmanensebb képnssége a tisztaság A tisztaság csengő lélek. Tiszta lélek! Uram add meg nekem ezt a kegyelmet! Fel akarom ezt használni, hogy ebben a tekintetben az Úristen kedvét lefoglaljam magamnak.

A mai nappal úgyis a nagy kálváriai tragédiába a nagyhétbe léptünk. Elénk tárul Krisztus szenvedése. Jön azután a nagypéntek, amikor minden harang elnémul. Minden harang? Nem! Bécsben a Bauernmarkt volt egy régi tornyos épület a Justitzpalast és ennek tornyában lógott „das Amensun der-Glöcklein.“ A felirása ez volt: „Jch schallekeinem Glücklichen.“ Elitélt szegény bűnösöknek harangozott. Gondolják el nagypénteken: hogy az elnémuló harangok mellett áll a világtörténelem itélőszéke egy csodálatos „Armesünder-Glöchlem“ s azt Krisztusnak húzzák.

Neki kell a kivégzésre mennie. A mi harangjaink némák. Nem vádolnak. Neki szól a csenditő harangszó, a kemény ítéletharang. Uram, adj kegyeletet, szent részvétet, hogy Krisztust a siralomházban meglátogathassam, hogy Krisztust, mikor csenditenek neki, alázattal követhessem.

Még valamit mondok: Ismerik önök a szoritákat? A XIII. században a kereszténység kemény kezű, de finom érzésű századában, mikor megjelent a szinen San Francesco il poverello di Dio, mikor a nagy szeretet lovagokat teremtett, — johanitákat, templáriusokat, hatalmas rendeket, akik védjék a gyengét és iparkodnak a Szentföldet elfoglalni, akkor a fájdalmas szent Szűznek is támadtak lovagjai. Egy rend keletkezik a fájdalmas anya iránti pietásból. A fájdalmas anya Grállovagjai, akik az ő rémséges szenvedésében résztvesznek azzal a meleg pietással, amelylyel a nagy szenvedéseknél asszisztálni szoktunk. Ezzel a kegyelettel, az Úr Jézus iránti őszinte részvéttel akarom teliteni az én lelkigyakorlataim levegőjét. Hasson rám az ő szenvedése is és segitsen meg, hogy önmagamba térjek, meleg szív-

re és szeretetre szert tegyek, hogy a tisztulás folyamatába beleálljak, hogy végre is különb ember a lélek fegyverzetébe öltözött hasonmása az Úr Jézusnak legyek az ő testvére. Ez a mi programmunk. Az Úr Jézus áldása legyen rajtunk.

II.

1925. április 6-án délután.

Krisztusban kedves leányaim!

Egy francia kultúrtörténésznek művében olvastam valami sajátságosan naiv és mégis érdekes kilengést: „Quel bonheur d'être pisan, d'être baptisé au baptistère, d'être enterrè au Compo Santo.“ — „Milyen boldogság pisainak lenni, milyen boldogság baptistèriumában megkereszteltetni, Campo Santójában eltemettetni.“ Ime egy kultúrtörténeti elragadtatás. Látja a fölséges pisai dómot, mellette a baptistèriumot és elballag a temetőbe, ahol Ciottonak freskói vannak. Ez a művésznek élvezet és boldogság. Hányféle boldogság van a világon! Az a gyermek, aki karikát hajt az utcán, nagyon jól érzi magát és megvagyok győződve, hogy boldog. Ha egy sportember megnyerte az első dijat, ha duzzadnak az izmai, remekül fut s elismerés környezi, boldog. Ha valakinek más sikere van, ha van csínos fészke, kedves otthona, boldog. Ha pedig

az ember ezek hijjával bandukol az élet útján, de jól regulázott valaki s birja a lélek megnyugvását, az is boldog.

Kedves leányaim, én iparkodom, hogy akármilyen életkörülmények között éljek is, szert tegyek nagy lelki békére. Boldoság a földön tiszavirág; valami kedves, rózsás felhő, amely jön és hamar szétfoszlik; hanem a szívnek békéjét, a lélek harmóniáját, az emberi élet s lelkület csengését, azt, igen, programmba veszem s arra iparkodom.

Szent Ignác a lelkigyakorlatok könyvében mondja: lelkigyakorlatok, hogy az ember legyőzze magát és rendezze életét Isten tetszése szerint. Ha megvan az a tudatom, hogy életem úgy van rendezve, hogy az Isten tetszését birja, ez a non plus ultra. Hogy azután az milyen stilben van felépítve, olyan földalatti katagomba stilben; a szenvedés stiljében, vagy barokk stilben, ahol nagy fények s aranyos kacskaringók járnak; vagy pedig valami Walhalla-stilben, amely magasan a Duna tükre fölött áll és görög peristiljébe fogadja a hősök lelkét, az mindegy. Önöknek azt az ambiciót kell nevelni magukban, hogy Isten tetszése szerinti

életet élnek, magukat az örök cél felé jól orientálják s bűnös szokásaikból kiemelkednek. A legszebb koszorú az Isten tetszésének fénye. Ha a limpiási kereszt előtt leborulnék és látnám a Krisztus és rám nézne. agoniájában is nekem kedves, engem biztató tekintetével, ez a non plus ultra. Képzeljük el az isteni Megváltót a keresztfán s kérdezzük magunkat: Uram, merek-e a szemedbe nézni? Tán nem merek! De ha valamiképpen felbátorítva mernék rád tekinteni s ugyakkor érezném, hogy nem tetszem vissza neked: óh Istenem. Ez muzsika ís, ez dicsőség is, ez a legtöbb, amit elérhetek.

Ebben a meditációban bele akarok hatolni abba, hogy az Uristen a maga fölségét hogyan érvényesíti velem szemben s hogy mit akar az Isten tőlem? Adjon az Isten érzéket, hogy megértsem. Mert ha megteszem, amit az Isten akar, a legjobb úton vagyok önmagamnak boldogítására. Mit akar az Isten tőlem? Visszatérek a tegnapi hasonlatra: Az a gyep, az a bokor és erdő, az egész flóra belenő a magasba, a napsugárba. A gyökerük földben van, de a miliőjük nem föld, hanem levegő, világosság, fény, napsugár.

Azok belenőnek a fénybe, bár öntudatlanul. Én olyan növény, bokor, fa vagyok, mely lelki gyökereivel fölfelé, az égbe nő. Ha az ember szive hajójának horgonyát ki akarja vetni, azt ne vesse a sárba, a mélybe, hanem vesse a csillagok közé.

Ami a növényben öntudatlan élet, mely ezer póruson át szívja magába a nap fölséges energiáját, az nálam tudat. Nem élnék, ha nem élnék a magasból. Nem élet, aminek lelke nem fény és napsugár, aminek ereje nem „virtus ex alto“ erő a magasból. Ha tehát kérdezem, mit akar az Isten tőlem, biztos, hogy azt akarja, hogy legyen Istenbe gyökerezett életem. Ez más szóval azt jelenti: célom az Úr, belőle kell élnem. Ő legyen fényem, levegőm, napsugaram, energiám, termőföldem. Ne éljek csak a világból, a kulturából, vagy a közönséges világi moralitásból, vagy csak a világ becsülete szerint, hanem úgy, ahogy azt Krisztus Urunk tette s nekünk adja, az Istenből akarom venni a mintát és szívni az erőt. De jó nekünk! „Quel bonheur d'etre pisane!“ Quel bonheur d'etre chretien! Milyen boldogság, hogy Krisztus baptisteriumában vagyok megkeresztelve, hogy tűzzel vagyok ke-

resztelve. Quel bonheur? Nemcsak „enterré au Campo Santo," hanem az örök élet előcsarnokában élek már itt á földön is és várok egy erősebb, gazdagabb, teljesebb életet. Quel bonheur! Ezt a boldogságos érzést ki kell váltanom magamból! S kiváltom akkor, mikor érzem függésemet Tőle, a Teremtőtől s mikor legfőbb gondom, hogy hogyan rendezkedjem el, hogy neki jobban tessem. Az ő kis függvénye vagyok. Távol vagyok attól a gondolattól, hogy eszembe beleférjen a lét, hogy mérjem a végtelent. Ah, az a kis gyep sem méri a végtelent. Funkció az s függvény vagyok én. Mert függvény vagyok, függök s alázatos vagyok s az ő gondolatai szerint igazodom. Ne gyöngítse ezt el bennünk semmiféle liberalizmus, nem a polilikát értém, hanem azt a liberalizmust, emely az embert az Istenből kikapcsolni akarta, amely sok tekintetben a kúlturát a kereszténység kapcsaiból, a sarkaiból kiemelte.

Mi mindenféle divat volt és van a világon, — nem értem a hölgyek divatját, — hanem a szellem irányait. Hát kérem volt olyan divat is, mely a gót dómok oszlopnyalábjait tömör falakká

falazta, a gyönyörű rózsákat bevakoltatta, eltűntették a menyezet gyönyörű bordáit. A barokknak, a copfnak ez nem tetszett. Mi most felfedezzük, hogy ebben a falban rejlik egy gót oszlop, hogy ez az alaktalan ablak voltaképen egy gót ablak, csak ki kell vájni. Nem kár, hogy olyan divatok járnak, amelyek a fölségest elmérgezolják, melyek az ideálokat nevetik, mikor minden, ami fölséges és szép, lefokozódik? Az ember ki van téve ezeknek a járványoknak. A lelki világnak vannak mindenféle betegségei. Egyikből-másikból lassan kilábolunk. Valahányszor valami katholikus ünnep vagy tüntetés van Pesten, mindig azt mondják: ki gondolta, hogy ez lehetséges lett volna 30—40 évvel ezelőtt? Igazán akkor nem volt lehetséges! Mit akarok ezzel? Miután sok mindenféle divat van, óvakodjunk a szellemi-lelki vifág divatjától, amely a mi hivatásunkat megrendíti, amely a hitnek fölségét, nagy stilusát, koncepcióját elhomályositja, amely át akar minket azokból a keretekből, mondjuk, töltésekből kiemelni, amelyek a pusztító árvizet, a rombolás szellemét tartják távol tőlünk. Az ilyen szellemi zűrzavarban én mindig alázatos ember vagyok.

„Ime az Urnak szolgáló leánya, legyen nekem a Te igéd szerint.“ Ezt adja belém a hit. Az angyali köszöntésnek az első versét is így gondolom. „Az Úr angyala köszönté Szűz Máriát és ő méhében foganá.“ Én meg szivembe fogadom ezt a kinyilatkoztatást. „Ime az Úr szolgáló leánya!“ A Te igédet veszem mint termékenyítő igéket, mint alakító igéket. Elgondolom, hogy mit akar tőlem az Uristen és pedig először értelmemtől. Akarja azt a rendezett hitet.

Itt eszembe jut Führich képe, ahol szent Ferenc egy priccsen fekszik, mellette egy vizeskancsó és semmi más. De előtte áll egy gyönyörű angyal és az hegedül neki. Jelképezi ez a nagy szellemi békét, amely környezi. Ilyen szellemi átadásban akarok szolgálni Istennek. A hitben nem kételkedem, Isten szolgálatát előkelő udvari szolgálatnak nézem. Ebben kitartónak, hűnek lenni, a szent misét soha el nem mulasztani, a templomban magát az angyalok ceremóniája szerint viselni, jólehet az ember sokszor szórakozott is; ilyen jóakaratú ember akarok lenni. Ide tartozik az is, hogy imáinkat el ne hanyagoljuk. Ha az ember fáradt is este,

vessen magára keresztet, adjon röviden hálát Istennek s keltse föl a bánatot. Ez az alázatos, hálás érzés mint levegő környez s követ minket s valóságos imádság, a szivnek fel feltörő szerető indulat a. Milyen nagyszerű és fölséges dolgok ezek! Minden embernek van bizonyos atmoszférája, ami még fizikailag is igaz. Ilyen lelki atmoszféra kell nekünk! Ennek egyik kritériuma: Istenre szeretettel gondolni, magunkat sokszor Istennek ajánlani és az Úr Jézus szent Szivének. Ezt a kapcsolatot, ezeket a meleg áramokat felkelteni, azokban élni, azokat lélegzeni.

Volt Esztergomban egy kitűnő asszony, aki remekül tudott imádkozni. Egyszer megkérdeztem tőle: Meddig kell az embernek imádkozni? — Azt felelte nekem: addig, amíg elég. — Vagyis amíg az ember jólakik vele, mig valami értelmi, érzelmi telitést s indulati lökést s felvilágosítást vesz. Addig! Semmit sem tulzásba vinni, de a lelket melegíteni, tisztítani, bizalomra, fényre, szeretetre, meglátásra segiteni. Ez az első, amit az Uristen akar tőlem.

II. Mit akar tőlem még az Uristen?

Hogy rendezzem az életemet. Ahányan itt vagyunk, annyi a rendezni való. Akik már öregebbek és elrendezték életüket, még azok sem feltétlenül készek vele. Mindegyikre ráfér egy kis reformáció, mely legalább új föllendülést teremtsen, új kiindulást az élet és a szenvedélyek szabályozásában. Ez a reform mindenkire ráfér. Hogy állok a bűn tekintetében? A gyónás tekintetében? Mert vannak, akik nem jól gyóntak és az életük körül sok mindenféle kétség van. Hogy állok az én kötelességeim teljesítésében? Vagyok-e már meggyőződéses valaki? Van-e belső arculatom, amit az Uristen lát? Van-e karakterem? Karakter annyit jelent, mint forma, alak. Van-e már erkölcsi alakom? Mi biányzik belőle? Mi mindenféle rajzhiba, szinezéshiba, alaktalanság e képen! De hát mi lelkigyakorlatot akarunk tartani. Mi emberré akarunk lenni? Keresztények akarunk lenni. „Quel bonheur, d'être chretien!" Embernek, aki keresztény és aki ebben a tendenciában megreformálja magát. A napot fűti az Úristen jéggel, tehát hydrogénnel, az embereket pedig kegyelemmel, vonzással, fölvilágosítással, bátorítással. Én is fűtöm

önmagamat a lelkiségnek, a szent szeretetnek motivumaival és azt mondom: embernek indulok, aki magát birja, aki érzi erejét és ismeri az erő forrásait.

Rendezni az életet! Boldog ember, aki így rendezi az életét és Isten szerint gondolja el azt. Ha az ember így rendezi el az életét, akkor eléri azt, amit szent Ignác mond, hogy Isten tetszése szerint való lesz. Testvéreim, ez egy óriási nagy igény és tökéletesség! Megengedem, hogy annak sok mindenféle foka van, hogy Isten tetszését elnyerjem, de a legkisebbik is szent öröm s viszont az isteni visszatetszés valóságos rémség!

Az a zarándoklat, mely az urak kongregációval indult Lourdesba és Limpiasba, csodálatos élményben részesült. Közülük négyen vagy öten látták Krisztus agóniáját. Az egyik látta, mikor a magyar himnuszt énekelték, hogy Krisztusnak szigorú és komor arca volt. Természetesen azt az illető már nem birta konstatálni, hogy miért, de reá ez igen megrendítő benyomást tett. Hogyha az Ur Jézus elé állanék én és Krisztus komolyan rám nézne, megsemmisülnék. Kérdezném magamat, mi az oka annak, hogy Krisztus ilyen

komor. Miért néz rám az itélőbirónak szigorával, a megváltónak fájdalmával, a tanítónak elégületlenségével? Kedves leányaim, meg van elégedve az isteni Megváttó kegyetekkel? Meg van a Megváltó elégedve velem, aki az ő megváltottja vagyok? Meg vagyok már váltva eléggé? Hiszen valahogy minden ember meg van váltva, mert Krisztus meghalt. De megvagyok-e már váltva igazán? Meg van váltva a lelkem a sötétségtől, a szellemi járványtól? A szabad akarat rabságától, a sok béklyótól, mely az embert rabságra kényszeriti, a szenvedélyeknek igézetétől, az élet varázslatától? Meg van-e mentve a lelkem az utak bizonytalanságától, a félember és a félszeg ember magatartásától? Meg van mentve a lelkem a jóban való ingadozástól? Jaj Istenem! Megvan-e velem igazán elégedve az isteni Megváltó? Megütöm-e azt a mértéket, melyet ő szabott? Megvan-e velem elégedve, ami a keresztény érzéseket illeti? Megvan-e velem elégedve a Megváltó, aki keresztet visel? A kereszthordozásban hű vagyok-e hozzá amennyire lehet? Az ember iparkodjék, hogy a nagy példákat valahogy meg ne cáfolja, hogy az isteni

Megváltóval ellentétben ne kerüljön. Ez annyi kérdés, hogy ezekre voltaképpen nem a szószék felel, hanem az egyes ember lelkiismerete. Lehetetlenség, hogy mi meg legyünk elégedve magunkkal! En azt nem tartom lehetségesnek, hogy egy felvilágosult keresztény ember meglegyen önmagával elégedve, de azért a léleknek szent békéjét élvezheti. De hogy meg legyen elégedve, ahoz az kellene, hogy pontot tegyen és azt mondja: idáig mentem, tovább nem! amit lelki s istenfélő ember nem mondhat soha. Nem vagyok önmagammal megelégedve, de amikor nem vagyok megelégedve, az nem zavar engem, nem veszi el a kedvemet, hanem azt mondom: édes Jézusom, szivből szeretnék jobb ember lenni! Viselj el engem!

Szivből szeretném, hogyha kegyetek arra a kérdésre, hogy mit kellene tenni, hogy jobb emberek legyenek, önmaguknak megfelelnének, akár valami bünre való alkalom letörésével, akár valami szenvedélynek és rossz szokásnak a leküzdésével. Hogy az ember akarjon több lenni, hogy legyen remeklő művésze az életnek és akarjon valami jobbat, annál is inkább, mert látják, hogy az ember végre is amit

megért és magában kidolgoz, az az ő remeke. Az élettartalom nem lehet a kő, az Erzsébet-hid pl. a annak, aki azt építette; nem is lehet kép, melyet akár Michelangelo is festett, hanem az élettartalom az öntudat. Kegyeteknek, mint háziasszonyoknak, mint édesanyáknak, mint tanitónőknek van mindenféle feladatuk, de azt mondanám: ez inkább csak dolog, de nem az igazi mű, a krisztusi élet. Az én gondolataim, az én lelkületem, azok a lelki erények, melyeket ebbe beleszövők, az vagyok én. És hogyha e tekintetben azt elértem, hogy magasabb fokon álljak, az válik tulajdonképen keresztény becsületemre és megnyugvásomra.

Ma voltam egy szegény betegnél, egy fiatal leánynál, aki mind a két lábára béna, de olyan erős lelkű, hogy Fraknói püspök oda járt vigasztalódni. Azt mondta neki: én magához eljövök, hogy itt megvigasztalódjam. Nagy dolog ilyennek lenni! Az élet nem azon fordul, hogy válakinek két jó lába van, a másiknak pedig két béna lába, sem azon, hogy valaki királyi palotában lakik és a másik egy rossz kunyhóban, nem ezen fordul; hanem igen fordul a világító lelken, a jóságos az ls-

tent szerető lelken, a csengő lelken. Legyünk e részben mindnyájan remeklői az életnek.

Arról a Németországban hirnevessé lett nagy beteg Veit Annáról azt mondja az életiró: „E betegnek ágyától rendkivül sok ember megvigasztalódva távozott.“ Szintén olyan beteg volt, aki éveken át feküdt. Higyjék el, hogy lélek inficiál. Jó értelemben mondom ezt. Lehetne az embernek sok mindenléle panasza, főleg a mai világban. Testvérek, csak a gyertyát ki ne oltsátok, a lelketeknek azt a kedvességét, az életnek azt az édességét ki ne áztassátok, a lelketek szép vonalát el ne mázoljátok. Vegyék észre az emberek, akik veletek érintkeznek: ebben az emberben lélek van. Lehetséges ez? Annyira, hogy az ellenkezője, hogy ne legyek lélek, neveletlenségem, szerencsétlen elfajulásom volna. Bennem is megvan az Isten műve, sokféleképen elmázolva; bennem is megvan a lélek szikrája és parazsa, de hamú alatt. Mire való az exercicium? Hogy a telkünket megmentsük. Nem elsősorban a pokoltól, hanem a legtöbbnél az önfeledéstől, a lelketlenségtől, attól a köznapi nembánomságtól s lélekészrenemvevéstől. A

világban ez általános baj. Jaj, de nagy dolog, hogy az Úristen ezt az érzéket megadja nekünk.

Kegyetek közt is vannak, akik gyászolnak, akik el vannak keseredve. Milyen nagy dolog, hogy világító emberek legyenek. Lehet-e ennél nagyobbat csak akarni is? Nem, mert aki így él, az legyőzte a világot s avval az erővel rendelkezik, hogy az élet piszkos árját a gyülölet, bosszú, harag, ellenszenv hullámait magától távoltartsa s hogy a szellemi előkelőség frontját áttörni ne engedje. Ezek felséges dolgok, de mindnyájan arra vagyunk hivatva, hogy ezekkel elkészüljünk.

Quel bonheur, d'être chretien! Milyen nagy dolog, ha valaki igazán keresztény, ha valaki így fogja meg az élet értékeit. Nincs állapot, ahol az ember értékes ne lehetne, ahol lábai alatt kincsek ne lennének, csak elő kell azokat hivni; nincs állapot, ahol az emberi élet tartalmat ne kaphatna. Asszonyoktól, főleg, akiknek gyermekeik nincsenek, gyakran hallani: céltalan az életem! Engem ez mindig bosszant! A cél nem a gyermek, hanem Istenben temagad, a cél itt a földön is, hogy világító lélek légy, hogy az Is-

ten kegyelmének kivirágzása légy. Hogy azután van gyermeked, vagy nincs, hogy él-e még a férjed, vagy meghalt, ez lehet nagy jó, vagy nagy bánat; de azzal el kell készülnöd. Az igazi emberi élet értékének ez csak a foglalatja. Hajoljunk meg a mí legfőbb, világfőlényes célunk előtt, fogjuk meg s iparkodjunk megvalósitani azt.

III.

1925. április 6-án este.

Kedves leányaim!

Teremtetett az ember, hogy az Istent dicsérje, őt tisztelje, neki szolgáljon és ezáltal üdvözüljön. Ez szent Ignác exerciciumának úgynevezett alapja, vezetőszólama, amelyen felépül egész lelki világunk: az Istendicséret, az Istenszolgálat s az az óriási nagy munka, hogy megmentsük a lelket. Igazán csupa szellem, erő, lendület ez a nagy kijelentés; mélység, melybe bele kell ereszkednünk és azt kell mondanunk: igen ez a sokszor félreismert föladat a mi tulajdonképeni célunk.

Ha nagy akarok lenni, ki kell nőnöm kicsinyes szférámból s járnom kell a szentek iskolájába, a hitnek világosságába, a szentek pedagógiájának s lelki esztetikánknak iskolájába. A szent kereszténységben a lelkek valami nagy varázslat alá kerülnek s annak megbűvöltjeivé lesznek. Mint mikor az ember gyönyörű alpesi vidéket néz, annak igézete alá kerül, bámul, elömlik hegyen-völgyön a lelke s nagy

lesz attól, amit lát: úgy van az lelkünkkel is, mikor a szent kereszténység nagy igézete alá kerül. Mitől van megigézve? A léleknek fölségétől, minden emberi léleknek fölségétől. „Majestas animae.“ Akár egy toprongyos alakot látok, vagy egy szegény szerecsengyermeket, vagy végig nézek az Irgalomházának szegény nyomorékjain: mindenütt úgyanaz a fölség, a lélek fölsége! Itt lelkek, örök célok, megmentendő boldogságok forognak kockán. Hogyha veszed a legfölségesebb szentet és a legelhanyagoltabb gyermeket, a kettő rokon; hogy az egyiknek a vére elfajult, a másiké pedig tiszta, hogy az egyik egészséges lélekben, idegben, a másik hajótörött, rokkant, hogy az egyik glóriás, a másik pedig sötét, az nem változtat a gyökeres értéken s örök rendeltetésükön. Különben ezen épül föl az egész kultura s minden haladásnak a gyökere s temperamentuma, az embernek nagy értékelése.

Gondolják el, hogy az isteni Megváltó az ő paraboláiban mennyire inficiál minket, a szó nemes értelmében, a lélek tiszteletével. Tegnap emlitettem, hogy a mennyország drágagyöngy, melyet nem

ismernek, következőleg amit sutba dobnak. Hány ember van sutba dobva a civilizációban, hányat hanyagolnak el! Lehetne azokból is ki tudja mi, de nem jut, bennük kifejezésre a lélek nagy célja. Mindenki hivatott, hogy Istennek gyermeke egy fölséges lelki világnak tagja s az örök boldogságnak részese legyen, de mi lesz sokból az aszfalton, a kövezeten, az országúton? Elvesznek. Drágagyöngy az ember lelke, de sárból kell sokat kihalászni. Az Isten szemében mindegyik drágagyöngy. Minden egyes emberben van egy érték, amely az Isten szemében óriási nagy. Mily nagy hit ez, ha az ember hisz Istenben, az örök diadalmas jóban; s ugyancsak mily nagy hit, ha az ember hisz önmagában, hogy a lelke drágagyöngy. Ez vagy őrület, vagy pedig kultura kikezdése végtelen távlatokkal. Ez az értékelés itt a földön is biztosítja az ember méltóságát; ebből az értékelésből kicsendül az üdvözülés s ami azzal jár, a nagy kötelesség, hogy az ember mentse meg lelkét. A lelket meg kell menteni. Salvare. A lelkek drágagyöngyök; tengerben vannak, azokat ki kell halászni s ha ki is emeltük, akkor is abban a veszedelemben

vannak, hogy üvegnek, cseh gyémántnak nézzék. Tehát az értéküket kell biztosítani! Milyen nagy dolog ez! Higyjék azt el magukról, hogy az Isten szeme bennem drágagyöngyöt lát, de amelyet hit nélkül magam sem ismerek fel s nem értékelek.

Mire való az exercicium? Hogy én egy olyan öntudattal teljem el, hogy higyjem magamról: én világnál nagyobb érték vagyok az Isten szemében. Hiszem ezt, mert Ő mondotta: hasonló a mennyeknek országa az elásott kincshez, amelyet, aki megtalál, mindent elad s megveszi azt a földet és kiemeli a kincset. A kincskereső, aki tudja, hogy merre van az a kincs, maga az Úr Jézus, aki eljött és tudván az elásott kincsről, mindent odaadott, önmagát is, hogy azt megszerezze. Ő volt az igazi redemptor, a vásárló. A föld, melyben a kincs lappang, az ember, a világ, az oktalan gondolkodás, a helytelen érzés, a test s az ösztönös élet. Nem bűvös dolog ez? Igazán a parabolákat az Úr Jézus himnuszainak nézem. Ezek azok a csodálatos belátásokat nyujtó, csodálatosan mély érzéseket fakasztó s nagy akarást élesztő énekek!

Tovább: — Hasonló a mennyország azokhoz a leányokhoz, akik a jegyest várják; ötnek van olaja és mécse, ötnek pedig nincsen. Mit jelent ez? Minden ember egy várakozó lény, egy gubóba beleszőtt valaki, akire új, szebb élet vár. Mindenki várakozik. Mit vár? A jövendőséget. Ezt a jövendőséget várja a világ éjszakájában; nem szabad elaludnia, nem szabad a mécset maga mellé állitania s az olajról megfeledkeznie. Az olaj a hit és szeretet. Nyoszolóleány, aki várja a jegyest, ez minden ember. Fölséges könyedségét látjuk az alakitásokban az Úr Jézus kinyilatkoztatási módjának s költői, édes lelkének.

— Hasonló a mennyország a szolgákhoz, kik közül az egyik öt talentumot kap, a másik hármat, ismét másik kettőt. Akinek öt van, szerez ötöt, akinek kettő van, szerez kettőt, akinek pedig egy, az elássa a földbe, hogy el ne vesszen. De a számot kérő Úr ezzel be nem éri: A talentumot föl kell használni. Az ember az időben él, hogy örök életet szerezzen magának, — azért él a földön, hogy örök hazát s házat épitsen magának. A kereszténység nem olyan lelkek gyülekezete, akik lomhán, lustán élnek, kik a talentu-

mot nem tagadják ugyan, de azt nem gyümölcsöztetik. Nekünk lelkek kellenek, akik a talentumot felhasználják az Isten dicsőségére s kiknek alakító s építő kedvük van. Olyanok, — hogy ezt is említsem, — akik nem engedik a kulturát alacsony fokon sinylődni s akik a világ perspektiváiba nemcsak a szomorúságot, a lemondást tudják, állitják bele. Ezzel az akarással van telítve az egész evangélium. Ez az egész templom is, remélem, ha kegyetek igy éreznek s imádkoznak, telítve lesz ezzel az atmoszférával, a lélek önmegérzésével s fölséges fölényének tiszteletével. Az ember igy önmaga előtt is egy szent titok, egy olyan miszterium, mely előtt megáll, nem érti ugyan igazában, de imponál neki; sokat sejt róla, tisztán nem lát, de azokat a nagy vonzásokat, a nagyság fölséges körvonalait hitében valamiképen látja. Legyenek olyan jók és szeressék magukat, becsüljék meg magukat, a lelküket; ne gondolják, hogy itt túlozni lehet! Ez az önzés kötelesség; kötelesség, hogy nagyot higyjünk magunkról, hogy azt mondjuk: akit az Isten igy teremtett, attól akarva lamit; akit igy felszerelt, attól kiván valamiféle harcot,

amely a fegyverzetnek megfelel; attól kíván olyan lelkinemesség-kiáradást, sugárzást, amely ehhez a magassághoz illik. — A nap sugárzik, — van hozzá heve; a a lélek sugározzék, mert van heve, de érvényesítenie kell a hitnek tanait s a nagyságnak sejtelmeit. Jaj, Istenem, hálát adok neked, hogy így megbecsülhetem a lelkemet, hogy dacára a világ kaoszának, megtarthatom az én lelki egyensulyomat. Természetes, hogy azért munka, gond, nehéz helyzet mind körülvesz engem, de az nem arra való, hogy engem lerontson, hogy kislelkűvé tegyen. Az ember nagyon alkalmas arra, hogy kislelkű legyen, hogy tenger helyett ecetcseppé váljék, hogy végtelen nagy távlatok helyett önmagába kunkorodott féreg legyen.

Ha akar valaki lelket, nagy gondolatokat, végezzen jó lelkigyakorlatokat, ébredjen saját maga nagyságának tudatára. Ha valaki bátorságot kiván, szívja magát tele ezeknek a nagy gondolatoknak hevével. Itt az ember céljának hitében fakad a gyógyforrás, itt nyilik az a hegyvidék, ahonnan a magaslatok energiái zuhognak ránk. Istenem, bocsáss meg nekem, hogy olyan kurta tekintetü, bágyad,t kihaló

szemű ember vagyok! „Ein Mensch mit einem Kurzen Blick.“ Rövid a tekintete, nem látja, ami a közvetlenségen túl van. Látja a halottat és a sirját, látja a világ sötétségét, izleli az élet keserűségét és rossz lesz tőle a szája íze. De hogy azután mindazon kivül és azon felül mi van, azt nem látja.

Az evangélium azt akarja, hogy a lelkünket szeressük, hogy e magaslaton álljunk. Ezért akarom is kegyeteket figyelmeztetni: aki magát és sorsát igazán szereti, az becsülje meg s fogja a hitet. Tegye rá mindenét, mert csak e hitben van az életnek értelme. Enélkül kóbor cigány az ember a szellemi világban s valóságos kulturnomád, akinek nincs megnyugvása. Egyszer ezt vallja, máskor mást, egyszer ide szegődik s Schoppenhauerrel borong, máskor meg Kant, vagy Ernt Renan az ő csillaga. Kulturtestvérek, mig igy bolyongtok, addig nincs hazátok, oláh cigányok, nomádok vagytok. Ázsiában vannak még nomádok, de több van Európában, a szellemi-lelki világot véve; ott divatos a nomádság. Kegyetek közt bizonyára vannak spiritisták: figyelmeztetem önöket, hogy úttalan úton ne járjanak. Ha az

ember tengerre megy, kell neki eligazodás s azt a napról s a csillagokról, szóval a legmagasabb égből veszi; a csillagok vezetik a tengeren a hajóst, azok írják eléje sugaraikkal az utat. Csillagfénnyel kell megrajzolni az élet tengerének útját, csillagfénnyel. Kegyetek azt mondhatják: elég az iránytű is, az is eligazít. Hát az micsoda? Az ís a sarkcsillagnak a megbűvöltje, annak a nagy kozmikus áramnak a kis izgó-mozgó valamije. Az iránytűt is a mindenség erői igazgatják. Én mindíg sajnálom a spiritisztákat. Sok jó lélek, ájtatos lélek, de úttalan úton járnak s a végük, hogy Krisztust elhagyják.

Továbbá kegyeteknek utálniok kell azt, ami ezekben a parabolákban a lélek nemesitésével ellenkezik, a jóra való restséget, a lélekkel való nemtörődést, a lustaságot, az olajjal nemtörődést, azt a lelkületet, mely nem vár más világot. Azt mondja egy romantikus, hogy akik nem várnak, azok a földi életbe mind a négy végtagjukkal belesüppednek. Az kis állatra is van ebben a kijentésben egy vonatkozás. Ezzel szemben nekem oly embernek kell lennem, aki két világra született. Az a jó ember, aki nemcsak

kötelességet teljesít, hanem Krisztus szerint él. Sokszor hallok ilyféle dicséreteket: ez meg ez kiváló ember, kitűnő orvos, jó ügyvéd, tisztességes ember, de a kereszténységből nincs rajta semmi. Ah, mily alacsony kulturfok ez s mily vakság. Aki nem vár, az nem tudja, hogy minek él. Az evangélium az ilyet, mint rossz methodusban sinylődő embert bélyegzi; aki nem vár és a lámpásában olajat nem tart, az éjszakában áll s legnagyobb vigasza az, ha alszik, vagyis ha nem tud magáról. De hát emberhez méltó állapot-e az élete? Nekem úgy kell élnem, ahogy az Istennek tetszik. Ugy tetszik Istennek, hogy kifejleszd erődet a földön, de úgy, mint aki vár, aki egy leeresztett függöny előtt, egy más világ előtt áll, aki előtt a távlat nem merő köd! Olyan embernek kell lennem, aki a lelkét úgy becsüli, hogy folytonos várakozásban van. Az engem nem zavar, hogy ezt a földet szeretem. Rokona vagyok, a föld gyökeréből fakadok, de bennem két világ érintkezik: a testi és a szellemi. Hányan botránkoznak azon, hogy az embar olyan sajátságos ellentétek vegyüléke. Igaz! Két világ ez: az egyik az anyag és test világa, a másik

a szellem világa. Ez a kettő ütközik és itt van a nagy ellentét. Szeretem a testemet, a rokonaimat, hazámat, az emberiséget, a műveltséget, a haladást, de azért várakozó ember vagyok s az isteni hit erőivel áttüzesítem magamat, hogy annál jobban álljam meg a helyemet minden tekintetben. Nem lemondásról van szó, nem arról, hogy lemondok a földről, az életről, a talentumokról, az erők érvényesüléséről. Ez nem helyes! A kereszténység nem ezt akarja! A kereszténység megbűvöltjet a léleknek, de a lelket minden tekinteben érvényesíteni akarja mind a két világban: a földön és a másik világban, ahová a szellem csodálatos gravitációja s a világok pompája és nagyszerűsége hív minket. Ez kell nekünk! Ez olyan felvilágositó nézet, nem is nézet: igazság, amelyet az evangélium állit az emberiség szeme elé.

Ha elgondolom, hogy az a szent kereszténység mit tett, mikor a lelket úgy szerette . . . Az egész történelem óriási nagy himnusza annak a nagy hitnek. Hogy a mi szentjeink mit csináltak? Nincs mű, amelyen ők ne dolgoztak volna. Az első kórházat szent épitette, az első

őrültekházát, az első árvaházat. A szent Bernát-hegyen az átmenetet a szentek biztositották. Mikor a keresztények a mór fogságba kerültek, a szentek voltak az ő szabaditóik. Nincs a világon probléma, amelyet a szent kereszténység űzve, megbobonázva a lélek fölségétől, ki ne kezdett volna és meg ne oldott volna. — Az embernek öntudatát is mérhetetlenbe fokozta. Amire a világ méltán büszke lehet, innen vette, ami a világban is imponál: haladás, kultura és mindenféle nagy akarás, annak gyökere az evangélium; nem féregrágta gyökere, hanem életdús gyökere. Ha nem hísztek, akkor ebből a gyökérből is férges gyökér lehet. Örülök és lelkesülök a szent kereszténységért és a lélek tiszteletéért, ezért a nagy, fölséges, csodálatos liturgiáért, amely a lélek igényeit kielégiti.

II. Az evangélium nemcsak lélektisztelettel és a lélek öntudatának nagyszerű felkeltésével tisztel meg minket, hanem mindenki közülünk hivást kap. Hivatott lelkek, nagy hivatásra felkent lelkek vagyunk! Mi az a hivatás? Az igazi nagyságra való hivatás; hivatás az istengyermekségre, a szentségre, a halhatatlan-

ságra és örök üdvösségre. Szent Pál ennek a szónak müvészi variálója; főleg a korintusiakhoz irt második leveléből csendül föl és lángol föl a „vocatio vestra," a „spes immortalitate plena." Beszél a rabszolgákról és azt mondja: Emberek, a ti hivatástok itt a rabszolgaság, de ezt a hivatást úgy nézzétek, hogy ez voltaképpen mellékes, mert a ti igazi hivatástok a krisztusi szabadság. Emberek, ti, akik szabadok vagytok, nektek hivatástok volna az igazi szabadság, de csak akkor lesztek szabadok, ha lélek szerint azok vagytok. A szabad ember rabszolga lehet, a rabszolga pedig szabad lehet. Ez az a fölséges krisztusi szabadság. Szent Pál nem azt mondja, hogy aki rabszolga, ne akarjon szabad lenni, mert ő mondja, hogy akinek sikerül a rabszolgaságból kiszabadulni, adjon hálát az Istennek. De a rabszolgaság ne feszélyezze. A rabszolgaság lehet krisztusi hivatás. Lehet valaki rabszolga, de szabad az isteni szeretet szabadságával.

Nekem hivatásom van! Leányaim, kérem önöket, higyjék el, hogy hivatásuk van. Nemcsak az, melyet a világban az élet sora nyit nekünk, milyen a házasság, a hivatal,

a pálya, a helyzet,; most nem erre gondolok; hanem nagyszerü hivatásunk van, az a hivatás, amelyre Krisztus hiv; hivatás a nemes öntudatra, a szívtisztaságra, a krisztusi nemességre, a krisztusi testvériségre. Higyjünk ebben! Elkeseredett lelkek, higyjetek ebben a hivatásban! Az Isten hiv titeket. Ami kegyelem megmoccan bennetek, az mind a hivatás valamiféle megmozdulása. Nektek azt kell mondanotok; én örülök annak a hivatásnak, melyet az Ur Jézus ad s melyet azok töltenek be, akik őt szeretik. Jaj, ne teljesedjék be rajtam, hogy sok a hivatott és kevés a választot, hiszen a hivatottaktól függ, hogy választottak legyenek. Én választott ember akarok lenni!

Azt mondja Lessing — szkeptikus ember — hogy a katholikus papoknak, ha elhiszik azt, amit magukról mondanak, hogy mi az ő hivatásuk és hatalmuk, a legboldogabb embereknek kellene lenniök. Hogy ez hánynak sikerül, az más kérdés. Lessing dektumát magunkra is alkalmazhatjuk: ha kagyetek elhinnék, hogy önöknek, akár kik legyenek és akár hol legyenek beállitva az életbe, nagy hivatásuk van s ha a hivatást teljesitenék, boldognak

kellene lenniök. Hiszek a hivatásban! Hiszek! Szeretem a hivatásomat, a krisztusi hivatást, amellyel hiv engem fölfelé. Szeretem, tisztelem, becsülöm, hű akarok h z zá lenni.

III. De ez a hivatás nem hull készen mint koszorú ölembe; nekem a lelkemet meg kell mentenem. Ezt a drága gyöngyöt, ezt az elásott kincset meg kell mentenem. A várakozásba rendelt s az éjszakában, olaj nélkül álló lelket fel kell ébresztenem, meg kell mentenem. Ezt megint el kell hinnem! El kell hinnem, hogy magamat kell megmentenem. Milyen veszedelemtől? Rémséges nagy veszedelemtől. Magam nem is tehetném, de az Ur Jézus Krisztus az én mentőm. Miért jött ide? Hogy mentsen. Kit? Engemet. — Magamat akarom megmenteni, ez a fődolog. Másokat is szeretek, nagyon helyes, de én magamat ugy szeressem, hogy magamat megmentsem az örök kárhozattól. A pokolba juthatok. Krisztus mondja. A pokol nem tetszik nekem: Csinálnék én poklot? Küldenék én valakit a p kolra? Nem. Tehát nincs pokol? Van. Krisztus mondja. Az emberek ettől ijedeznek és azt mondják: Én poklot nem teremtenék; örök kárhozatba sen-

kit sem küldenék s az Isten megteszi? Én nem vagyok Isten, a végtelen fölség. De hiszem, mert Krisztus mondja. Kicsoda volna közülünk olyan önfeledt, hogy a végtelennek akarna diktálni? Iparkodjatok, agonizáljatok, a legnagyobb harcot fejtsétek ki, hogy bejussatok a szűk kapun, mert széles az út, amely a kárhozatra vezet. Én meghajtom a fejemet, és elhiszem ezt, mert Krisztus mondja.

A végitélet pedig igy van ecsetelve: „Jőjjetek Atyám áldottai és birjátok az országot, amely nektek készittetett." És azután pedig: „Távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre!" Ezt Krisztus mézes ajka mondta a lelkek szeretőjének akcentusával, ez kifért Krisztus száján! Nem okoskodni, hanem alázattal hinni s menteni. Meg kell menteni az emberi lelket. Aki mentení akarja, biztosan megmenti. Aki nem menti, az tönkre megy. Ettől a hittől mindig csak nemesebb, tisztább, fegyelmezettebb, emelkedettebb leszek; a szenvedélyek paripáit gyeplőn tudom tartani; ezzel a hittel aláfűtök erkölcsiségemnek és pártatlanul megtámogatom azt. Azután pedig az ember minden figyelmét arra fordítja, hogy másokat

is a tisztulás útjára vezessen. Milyen szép az, hogy némelyek kegyetek közül ide hoztak másokat: jertek egy kis tisztulásra. Milyen szép volt, mikor az urak lelkigyakorlatai alatt annyian jöttek gyónni, akik azt mondták: 20 év 30 év óta nem gyóntam. Ebben önöknek sok érdemük van: lelkeket mentettek! Milyen szép, ha valaki nagy beteg és van valakije, aki gondoskodik róla, hogy a szentségeket felvehesse. A mentés nem mulatság. A mentők mestersége nem valami mulatságos. Mikor az ember ilyesmit tesz, nehézségekkel is küzdhet, de azután érez magában valami szent derűt, egy nagy, néma, szent örömöt.

Tetvéreim, fogjuk meg ezeket a nagy dolgokat. Merjünk hinni a lélekben és annak fölségében, a nagy hivatásban, ami mindnyájunknak nagy kincse és abban, hogy a lelket menteni kell nagy készséggel. Mindent lendülettel s lelkesedéssel kell tennem.

Azzal végzem, hogy felhozok még egy parabolát az evangeliumból. Hasonló a mennyek országa a királyi emberhez, aki fiának menyegzőjét tartja. Az evangéliumban sehol sincs, hogy hasonló a mennyek

országa a temetéshez. Az emberi léleknek örvendező léleknek kell lenníe, meg békülnie, Istenben megnyugodnia, valamit abból a csengésből felfognia, mely a szférák s még inkább a szentek lelkeinek harmóniája.

A másik parabola: -- Hasonló a menyeknek országa a királyi emberhez, aki nagy lakomát szerzett fiának. Kiment az utcára és vendéget hivott: Jöjjetek, ünneplő embereket akarok! És volt ott egy, akinek nem volt ünneplőruhája s azt kidobták a külső sötétségre. — Olyan keresztény lelket akar az Úr Jézus, akik ünnepelni tudnak. Lelkek, akik nem ünnepelnek, azok még nem fogták meg magukat és még nem öltöztek azokba az érzelmekbe, melyeket az isteni Megváltó vár. — Ünneplő lelkeket akar, akik Istenben megbékélnek és megnyugosznak és egy csendes, mély vigaszt, szent örömöt hordoznak magukban. Ha igy hisznek lelkükben és hivatásukban, mindig valami csendes, mély zene, mintha tenger alól jönne, kiséri majd kegyeteket és biztatja, hogy gyerünk előre. Erős élet, egészséges, érvendetes élet öröm nélkül nincsen. Az Istennek ez a nagy áldása kisérje kegyeteket!

IV.

1925. április 7. délután.

Krisztusban kedves leányaim!

Lelkigyakorlatokat nem azért tartunk, hogy csak áhitatgyakorlatokat végezzünk, nem is csak azért, hogy jó gyónást végezzünk, hogy két-három napon át valami különös megindulásnak, lelkesülésnek árjában ússzunk. Ez mind kevés volna! Kegyeteknek mindnyájuknak jó darab kereszténység kell, erős lélek, erős élet; mindnyájan részesei akarnak lenni az evengélium parabolái szerint, ennek az életnek. Kell az a kovász, amely ezt a korrupt masszát, a világot s az emberiséget bennünk valamiképen átjárja. Ez a mi szándékunk. Érezzük, hogy csakis ennek van értelme, hogy az Isten kegyelme ezt kívánja tőlünk.

Már most, ha megfigyelem, hogy ezzel szemben mi áll, mint tagadó és ellentétes hatalom, két dolgot akarok kiemelni: az egyik a bűnösség, a másik a gyengeség. Szóval a bünös, a gyenge akarat, mely annak a fölséges Istenakaratnak ka-

rikaturája s annak a fölséges, üdvöziteni akaró akaratnak, önmagunkban megrontója. Van azután bennünk sok abból a bágyadt, tehetetlen, az Isten nagy koncepcióival tisztában nem levő, az élet feladatait helytelenül felfogó, vagy rosszul megfogó emberi akaratból.

Nem akarok elégikus Jeremiás lenni, de azt kegyetek mindnyájan érzik, hogy mily rémséges magában véve a bün vagyis az az Istentől megbélyegzett bünös, emberi akarat, amely parancsokat nem tart, Isten törvényét megszegi, mely igát hordozni nem akar, élni Istenben nem tud, s így magamagának is teher. A bűn, mely az istenire rácáfol, nem mint erő, hanem mint nyavalygás s tehetetlenség, mint lázadás és visszahanyatlás, mely az élet örömeit keresi, de mindig a tilosban. A bűnt most jellemezni fogom négy hires embernek a felfogasával és ezt azért akarom igy tenni, hogy könnyebben megjegyezzék maguknak s hogy annál inkább megerősödjék jó akaratuk, mellyel Isten törvényét mindenben megtartani akarják.

I. Danteról azt mondták, hogy élete vége felé olyan arca volt, hogy a nép azt mondta róla nézzétek, ez az az ember,

aki a pokolban járt. Milyen lehetett hát ez az arckifejezés? Dante lélekben a poklott látta az emberek gonoszságában. Az emberi gonoszság, komiszság, bűnös gyengeség a pokolnak földön járó árnya. Minden emberben van ebből elég. Sok a bűn; nekem is van s azért alázattal hivom föl önöket, mondja azt mindenki. Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa! Hitetlenség, kislelkűség, gyülölködés, irigység, szeretetlenség, jóravaló restség, érzékiség bele veszi magát a lélekbe s zür-zavaros folyás az élet. Aki ezt úgy érzi s szivére veszi, ah az a pokolban jár. De mivel még a földön járja ezt a poklot, hál' Istennek, hogy szivből megutálhatja. Az arcán is mutatkozhatik egy-egy vonás, mely a „mysterium iniquitatis" elárulja. Ah, mi, boldogok, hogy a bűnt úgy bánhatjuk, hogy az Isten megbocsát. Paul Bourget meglátogatta Hippolit Tainet, mikor a „Histoire de la France contemporaine"-t irta s kérdezte őt: mit csinál maga most? „Je mesure les cavernes d' une poitrinaire." felelte. Méregetem egy tüdővészes embernek a cavernáit. Mondhatom: egy disszgusztáló kép, de rendkivül találó! „La France contemporaine" a tüdő-

vészes, aki ezt a történetet épp irja, az kutatja cavernáit az életvésznek, a tüdővésznek. Caverna sötétség, pusztulás. Dante is cavernákban jár, a bűnök cavernáiban. A caverna barlang, amelyet kimosott a viz, az alvilági erő. Vannak a hitnek cavernái, azután a reménynek cavernái, a lelki életnek azok a kimosott, alámosott, gyengén felépitett és mindenféle erőszak által meglazult konstrukciói a szeretet, az Istenbe vetett bizalom cavernái; az emberről és emberiségről alkotott biztató felfogás cavernái; azután az evangélium által is reánk diktált optimizmusnak a cavernái! Sötétség és pusztulás! Hogy az Isten annyira bélyegzi a bünt, azért van, mert a bűn azt megérdemli. Ha én erőteljes, fríss, az Isten gondolatai szerint kialakult ember akarok lenni, kell, hogy ilyen itéletem legyen; éljen bennem mélységes undor a bűntől, mint ahogy az ember undorodik egy tüdővészes cavernától. Valami egészséges életundorral kell az embernek a bűnt tekintenie. Úgy nézem, mint rothadást, mint életfogyást, mint nagy hervadást. Mivel jobban megfog ez engem, annál jobban fogom szeretni az ellenkezőjét. Nem fog nekem imponálni a szép

alak, a szép mell, ha tudom, hogy abban cavernák, haldokló élet, rossz fujtató jár. Ha keresztüllátok a világon, akkor megragad engem az az erőteljes érzés: Istenem az éli igazán a világát, aki az Isten életét éli. Helytelen volna az a folfogás: az istení életgyenge élet, lefojtott élet, valamiképpen a világtól elfordult „weltflüchtig" élet. Hogy a zene szép és nem rikácsolás és nem macskazene, az attól van, mert az csupa ütem, mert meghangositott törvény. Ha az emberi élet megtestesült törvény, ha erény vagyis törvény; ha a szépség megélései s megtapasztalásai, Istenem, lehet ennél valami szebb?

Kedves leányaim, kegyetek csak akkor lesznek igazán emberek, ha az erényt, mint valami szépet megszeretik és elsajátitják. Hogy a törvény ne legyen kényszerűség s járom, hogy a törvény szerint élni ne legyen rabszolgaság, napszám, hanem, készség, bizó, csengő, örvendetes élet. Ez a levegő kell nekünk! Akarom, hogy kegyetek mindnyájan a bűnnel szemben álljanak. Ha ezt el akarom érni, akkor kegyeteket be kell oltanom: a szép, isteni élet szeretetével s mindennek, ami ezzel ellenkezik, utálatával, megvetésével.

Avval az akarattal kell eltelniök, hogy igen Uram, én is arra születtem, hogy lant legyek, ne szétpattant húr, hogy hangszer legyek, mely a te modulációidat fel fogja, a te szólamaidat énekli: Surge gloria mea! Kelj fel dicsőségem! Te vagy az én citerám, az én lsantom . . . és egyben énekem, mert örömöm!

Legyen a törvény s az Isten akarata az én lantom, citerám és életem!

Mit használnak a betűk s a hangjegyek, ha nem énekli azokat senki a világon; ha tele volnának a muzeumok kottával és sehol sem csendülne meg az ének? s épen úgy, ha a zengő törvényt, a szép, nemes embert sehol sem találnók?! Legyen olyan kulturánk, amely nemcsak tud és ír és beszél, hanem, amely erőteljes, bízó lélekkel, az Isten törvényei szerint kialakitott módon él. Poklokat járó ember vagyok s. mégis látom, hogy nem lehet végleg elfordulni, elfajulni s lealacsonyodni a lélek nem tűri azt. Hogy messze ne menjek, ha csak e templomon nézek végig hány lélekből sarjadt itt ki már a szép és jó, életnek az erőteljes akaratnak csírája?! A Szentlélek ereje mindegyikünkben megmozdult már, egyik — másikban könnyeb-

ben, másikban nehezebben. Legyünk azon, hogy Isten útjaira botránykövéket ne hengerítsünk s a virágzó rétre kőgörgeteget ne gördítsünk. A te szolgád vagyok, kifeszített húr vagyok, kifeszitett festővászon vagyok, kérlek beszélj, te vagy a művész, szólaltass meg, alakits; mert te vagy az életalkotó.

A másik nagy ember, kire hivatkozom, Pascal; tiszteletre méltó ember. Igaz, hogy jansenista volt, rendkivül szigorú ember, de sok jó van benne. Azt mondta: az emberiségen nem segíthet más csak a Krisztus szenvedése. Nem a matematika, hanem a Krisztus szenvedése. Hova menjen a megtépázott, a világban megbotlott ember, főleg a hajótörött ember? A mi Urunk Jézus Krisztus szenvedéséhez. A világon nem segíthet más, mert borzasztó az ember rovása. És mi az, ami őt a végszámadásnak rémületével eltöltötte? elgondolta a földet, a bolygókat, az állócsillagokat, az állócsillagok felett a rémséges, fagyasztó szilenciumát a végtelennek, ahova nem jut el hang, ahova nem ér a napsugár sem. Ott csend van; ebben a csendben folyik a Végtelennek imádása, ebben a csendben fejlik ki a Végtelennek majestása; s Pas-

kal megrendül és szinte megfagyott a szférák némaságától és szilenciumától.

Ah, ezek nagy lelkek, meg tudnak fagyni az erkölcsi számonadás fölségétől; mily csodálatos, szinte borzasztó benyomások s érzések járhatnak bennük! Ez összefacsarhatja az ember szivét. Szegény bünös én, ebben a végtelen nagy világban és evvel az én szegényes, elnyomoritott életemmel! Én is bemegyek a szilenciumba, hogy számot adjak önmagamról. Én vagyok saját művem. Merjek hát evvel a művel Isten elé lépni? Ne! Mert ha van is bennem sok jó, tiszteletreméltó, de a sok rossz, bűneimnek terhe, ez az ellensúlyozhatatlan malomkő lóg a nyakamon. A keresztény tan szerint, senki sem szabadulhat a bűntől, csak a Krisztus kegyelme által. Ez az a pascali gondolat. Mi ezt hisszük, sőt gondolom, szinte érezzük. Ime az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit! Terhemet neki kell elvinnie. Bizonyos, hogy valakinek azt el kell vinnie; én pedig nem birok vele! Azt valakinek rólam le kell vennie és elvinnie. Ezt a valakit úgy hívják, hogy Isten Báránya, a nagy Áldozat. Lejött közénk mint a szeretetnek új hulláma. Isten irgalma

és könyörülete akarta igy, hogy maga az Isten Fia jöjjön és az mossa el a világ bűneit keresztáldozatában. Azt szeretném, ha nagy tisztelettel lennének a szenteknek fölséges érzései és tapasztalatai iránt és hogy hasonlókép érezzenek és gondolkozzanak. Ha igy érzek, biztos, hogy a bűnnek megtagadója, ellenzője leszek. Szeretnék annak az ősi átoknak érvényesülése lenni s életemmel hirdetni: Ellenkezést vetek közéd ördög s magam közé a te szándékaid s az én akarásom közé. Ily ellenkezésben akarnék élni; a többire nézve pedig Isten irgalmára bízom magam s mondom: Istenem, önmagamtól a számadásom igysem telik; de benned bízom, engedd meg, hogy az életem terhét rád tegyem! Le fogsz roskadni alatta, de nem tehetek mást. A szeretet igy rendelte, hogy te süllyedj el a szenvedés mélyében, amikor én szabadulok. Nagyobb szeretete senkinek sincsen, mint aki életét adja. Krisztus Jézus avval a misszióval jött, hogy a világ malomköve az ő nyakába szakadjon és őt húzza le a szenvedés mélyébe. Ha ezt viszonozni akarom, akkor Krisztust szívből fogom szeretni s ezt a szeretet nem kell rámdik-

tálni s rámnevelni; hanem az szinte rámlehelődik s szenvedélyemmé válik.

Minél jobban érzem a bűnösségemet Istennel szemben s a nagy számadásnak rémületes voltát, annál jobban tárom ki a karjaimat és szivesen ölelem át az isteni Megváltót, aki a szivére szorit engem. Mint ahogy szent Ferenc látomásában történt, hogy Krisztus leakasztotta a kezét és felemelte magához szent Ferencet.

Ez a mi sorsunk! Az ember sorsa botlás és bünbocsánat. Sorsa a vétek, mely még nagyobb szeretethullámokat vált ki az istenségből és ezek mint megváltás szakadnak ránk. Ezek nagy és fölséges gondolatok. Az Uristen adjon nekünk mély érzést, hogy át is járjanak minket! Ebben a felületes világban ezeket a nagy súlyokat, ezeket a hatalmas inditó okokat akasztjuk lelkünk erőművébe!

Azután azt gondolom: ez a fölséges Duna, hogy viszi a piszkot, nemcsak az öngyilkosok hulláit, hanem a nagyváros kloakáinak szennyét is viszi a tengerbe. Mindezt fölszedi, hogy lecsapódjék belőle. Ilyen a Szentlélek Uristennek járása az az emberi lélekben, elvisz mindent rólunk

s a feledés s bocsátás mélységébe süllyeszti.

Vannak vad népek, amelyeknek a temetési szertartásai közé tartozik, hogy minden edényt és dolgot, amelyet az elhunyt használt, megmosnak. De nem állóvizben, hanem folyóvizben. Az a viz vigyen el mindent. Hallják? ime az Isten Báránya, aki elviszi, elmossa a világ bűneit. Édes Jézusom, milyen vigasztaló titok, hogy Te elviszed, mint a nagy Duna, a mi lelkünkből ezt a sok midenféle életet hervasztó és gyilkoló terhet.

Kedves testvéreim, van még egy híres emberem Newman Henrik kardinális, akire hivatkozni akarok a bűnnel szemben. Azt mondja: hogy őt főleg két dolog indítja meg, az egyik gonndolat az Isten fölsége s és ezzel szemben az embernek töpörödött alacsonysága s az e kettő közt tátongó óriási kontraszt! Az isteni Fölség telitve van erővel, szépséggel, az élet fölséges kivirágzásával, szóval midazzal, aminek törvény és erő és boldogság a neve; vele szemben áll a szegény, ügyefogyott ember. Ha ez az ember valamiképpen felfogja ezt az ellentétet, akkor annak csak egy gesztusa s magatartása lehet:

valami végtelen megalázódás s teljes odaadás. Gondoljunk magunkra és bűneinkre, arra az összetöpörödött telkiségünkre. Milyen lesz a mi magatartásunk, mikor gyónni megyünk s a majestas előtt leborulunk s azt megengesztelni akarjuk?! A sacramentumnak az a gondolata, hogy itt közel van az Isten, itt elérem, megfogom s ő is illet engem. Mikor az Oltáriszentséget veszem, Jézus valóságos reális jelenlétével kapcsolódom, melyet nem látok, de érzek. Ha gyónni megyek, akárcsak Magdolna volnék letérdelek Krisztus lábai előtt; igaz, hogy nem látom őt; de abban áll a sacramentum, hogy az ember láthatatlan közelségbe, szemei észre nem vehető érintkezésbe jut. Ez nagy vigasz nekünk!

Végre is mit akar az ember, mikor akár Danteval bejárja a poklot, akár Hippolit Tainenel megméri a tüdővészes világ cavernáit, akár Paschallal megfagy az isteni fölség szféráiban, vagy Newmannel megsemmisül az alázatban? Mit akarna mást, mint kegyelmet? Kegyelem kell neki, mert bűnös. Kegyelmet ád nekem az Isten, kegyelmet s bűnbocsánatot és erőt a törvény megtartására. Mi olyan gyengék vagyunk, hogy az Isten törvényét magunktól

meg nem tarthatjuk. Ez a keresztény tan.

Ez az új hindu próféta, aki távol Svájcban és Franciaországbn járt, azt mondta: látott egyszer Indiában egy beteget, aki sátorban feküdt és látta, hogy jött feléje kicsiny, de mérges kigyó. A beteg is látta, de nem mozdult, mert nem volt annyi ereje, hogy kinyújtsa karját s megfojtsa a kigyót. Nézte, hogy közeledik felé e és apathiával várta a gyilkos marást. A mi egész kulturánk nem képesit arra, hogy teljesen erkölcsös emberek legyünk. Higyjék ezt el! A bűn kigyója jön felém és nekem, dacára felfogultságomnak, dacára a legmagasabb kulturának, nincsen erőm, hogy megfojtsam, vagyis az erkölcsi törvényt megtartsam; csak Krisztus képesithet rá azáltal, hogy erőt ad.

Hányszor halljuk, hogy felvilágositással kell az ifjúságon segiteni s akaratát megedzeni. Ez jó, de tudni nem annyit jelent, mint erősnek lenni; tudni nem annyi, mint birni. Birhatok fogalmakat, de nem valóságokat. Hiába világositok fel akárkit; a legnagyobb felvilágositás sem szünteti meg a nagy erkölcsi gyengeséget. Nekünk erő kell. Lesz erőnk s azt meg is

kapjuk, ha az Úrral kapcsolódunk. Kegyeteknek mindnyájuknak úgy kell az életbe bevonulniok, mint akik rá vannak képesitve az isteni élet megélésére s kialakittására. Mindenki gondolja ezt el, álljon bele a nehézségekbe és mondja: Uram, hiszem, hogy nekem erőm lesz, mert Te avatsz föl engem erővel, lélekkel. Te, aki nekem megtisztitott érzéseket adsz, lendületeket, inditásokat s erős akarásokat. Ezek mind erkölcsi erők. Teljenek el ezekkel a nagy és szent érzésekkel és mondják: Jaj, Uram, ha te igy kiválasztottál engem és a te anyaszentegyházadba beleállitottál és a te szent Telkeddel megerősitesz, akkor nem lehet, hogy mint szegény rokkantja az erkölcsnek, tehertétele legyek az evangéliumnak. Te azt kivánod tőlem, hogy tanud legyek. Miről tanúskodjam, ha nem a te erődről. Arról. Mert a világ azt akarja látni. Akarja látni, hogy Krisztus győzi a testet, a világot, az ördögöt. Ti vagytok a tanuim! Hinnem kell, hogy akármit elbirok, amit az Isten tőlem kiván. Isten ellen sem házasságot nem kötök (itt az elválásra is gondolok) Isten ellen semmiféle olyan viszonyba nem lépek, amely a keresztény erkölccsel ellen-

kezik. Isten majd képesít engem arra, hogy az evangelium mellett tanúságot tegyek.

Én az Úr Jézus tanúja akarok lenni; igazán be akarok válni olyannak, amilyennek Krisztus engem akar, hogy beállítson a világba és azt mondja: ti emberek, ez itt az én tanúm, az én szeretetem, az én indulataim, az én dicsőségem sugárzásának eleven bizonyítéka. Az Úr Jézus adja meg nekünk! Ragadják meg ezeket a nagy elszánásokat és mondják: Uram valóságot, ne csak gondolatokat, ne csak tudást s külső kulturát, hanem ezt a szívbeli, belső szép világot, ezt add nekem, melynek sugárzatát okvetlenül meg fogja érezni mindenki. Mert kételkedni sok tekintetben lehet és az intellektualizmus jól tud kételkedni, de az élet valósága minden kételyt cáfol és szétoszlat. Add meg Istenem, hogy ilyen napsugár, ilyen világító ember legyek! Úr Jézus, add meg nekem a kegyelmet, hogy aki bűnös voltam magamtól, kegyelmeddel becsületedre váljam!

V.

1925. április 7-én este.

Krisztusban kedves leányaim!

A mai szent misében olvassuk, hogy hat nappal husvét előtt Krisztus kiment Bethániá a és ott történt, hogy Mária megkente lábait és megszáritotta a hajával. Ott volt a szorgalmas Márta s a feltámadt Lázár; mindenféle hangulatnak s irányzatnak e képviselete. És azt mondja a Szentirás: „Az egész ház betelt a kenet illatával.“ Mikor az ember ezt olvassa kedves hangulat s indulat járja át a lelkét. „Eltelt az egész ház a kenet illatával“ s fölséges parfüm érzett meg ruhán, emberen, levegőn.

Mikor ezt az esti meditációt tartom, szeretném, ha ez a bethániai történés megismétlődnék rajtunk, hogy mikor önök innen az életbe vonulnak felsőbb, tiszta, szép életnek az illata tapadjon ruhához, emberhez, élethez s vigyék ezt el innen magukkal. Nagyobb szolgálatot a társadalomnak nem tehetünk, mint hogyha a

szép, krisztusi életnek ezt a parfümjét terjesztjük.

Össze akarom foglalni a mi jó feltételeinket és azokat mintegy bokrétába kötve kezükbe adni.

Mit akar az Isten mást, mint szeretben hogy megüssük a mértéket? Mi mást, minthogy teljesítsük az ősi parancsot. Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes elmédből, teljes szivedből, miden erődből, egész lelkedből és azután bizzál benne, hogy az Isten szándékai szerint eligazodol és jó alakitod életedet.

I. Szeretni akarom az Istent elmémmel. Itt elsősorban a hitnek nagy kötelességei dobbannak elém. Mert az elme hódol az akarat inditása alatt az Istennek, mikor a kinyilatkoztatásokat alázattal elfogadom. Ezektől világitó ember leszek. Az akarok lenni a világban, nemcsak test, ideg, vér, emberi akarat, hanem valaki, akinek kinyilatkoztatása van. Látó ember. Mikor az isteni Megváltó gondolatait átveszem, azok eszemben fénnyé válnak s általuk az Isten felé irányitott ember leszek. Nem akarom lehúzni az isteni gondolatokat s azokat az emberi gondolatokká átváltoztatni; nem akarom a fényeket kioltani s az istení in-

dikátiókat elmázolni. Nem az kell, hogy az ember az isteni gondolatokat emberivé tegye, hanem az emberit istenivé.

Tegnap emlitettem, hogy az a nagy valóság: a pokol, a végitélet, a végtelen katasztrófák lehetősége nem fér a fejünkbe. Akár fér, akár nem fér, elfogadom. mert hiszen a hitben nem magamra, hanem Istenre hallgatok. Ugy vagyunk az isteni gondviseléssel is! Milyen nagy kín az! Főleg, mikor az ember az aggodalmak, gondok, szenvedések kinpadjára van feszítve. Akkor is elhiszem, hogy Isten az én Atyám, providenciám, örök bíróm. Az emberi agyban ezek a nogy gondolatok kialusznak, ha nem támasztjuk azokat alá Isten tekintélyével. A megadás szelid szelleme segit az igazi tudományra, Az Isten gondolatai előtt meghajtom zászlómat és önmagamat adom át neki; akár napsugárban s örömben élek, akár kriptában, a kedvetlenség és örömtelenség kriptájában tengjek. Azt kell gondolnom: Istenem, a te gondolataid ezek. A modern embernek arra van szüksége, hogy megfogja Krisztust. Kegyeteknek annyi erejük lesz, amennyit ebből meritenek. Acél azáltal lesz, ha a vasat hűtik és

izzitják. Ebben a forróságban és hidegben kialakul az a ruganyos, hajolni igen, de szétpattanni nem tudó érchalmazállapot: így vagyunk a lélekkel is. Viseljüke el a hit borongós oldalát is!

Én igazán úgy szeretném kegyeteket a legjobb lélekkel eltölten. A legjobb lélek az, ha ezeket a nagy gondolatokat föltétlenül elfogadom s nem gondolom, hogy azáltal valamit veszitek. Ha engem vezet Ariadne fonala, a tudomány, vagy ha vezet a művészet, a szép Antigone, az is valami; de az örök, felsőbb szférába csak a mi Urunk Jézus Krisztus vezethet el. Ez a hitem vezessen a szentségekhez, a szent misére. Ez is egy tárna, amely nincsen kiaknázva. Tudom, hogy a szent miseáldozatban Istennek a legnagyobb ajándékot hozom: tudom, hogy kedvesebbet nem hozhatok: hozom a sacramentális Krisztust. Már csak ebben van erő. Igy akarok imádkozni és akarom magamban ezt a természetfeletti embert kialakitani.

II. Szeretem az Istent szívből s szívvel. Nem lehet az ember hideg a vallásában, a házasságban pedig, vagy a tanításban meleg. Kedéllyel kell szeretni Krisztust s az anyaszentegyházat. De hát míg ez

nincs, addig természetesen ezt gyúrom s ki alakitom magamban. Kedély nélkül nem lesz meg az isteni. Istent szeretni kedélyel! Amennyire tudom, szeretem az ő szenvedését; lángolok s lelkesülök érte s örülök, ha jár bennem a Szentlélek; ha felmelegszem s átmelegszem, gondolom, hogy ez a kimelegedés az egészségnek is javára van s mintha az infekciónak is jobban tudna ellentállni, ki az imában egyre jobban áttüzesedik. A kedélyben annyi érdesség, az emberi organizmusban annyi tapadó méreg lehet s e belső kedélyi áttüzesedés által az ember ezeket magából kíveti. Én úgy tapasztalom, hogy fölséges életerő: az Istent szivből szeretni.

A görög filozófia sokat tudott; de azt nem tudta, hogy Isten szereti a világot. Mi tudjuk! „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta.“ „Nagyobb szerete senkinek sincsen, mintha valaki életét adja másért.“ Miféle párázat ez? Miféle meleg áram, a tenger lehelete, amely nemcsak vizből, hanem szellemből és lélekből való. Milyen fölséges, hatalmas benyomás alatt állok, ha ebbe belemerülök.

Szent Gertrud, aki a XII. században élt, mondja: „Istent szeretni kell a mindenségnek affectusával.“ A Duna affectusával, a villám iramlásával, a szelek vágtatásával, a Niagara zúgásával kell őt szeretnem. A most pattogó rügyek élnivágyásával, a föl-fölszürönköző tavaszi nedvességek indulatával kell szeretnem őt. „Ex affecto universitatis.“ Ne legyenek hidegek az Isten és az Úr Jézus iránt és ha a Gondviselést nem értik, nézzenek Krisztusra; emberi kiadása az Istennek, inkarnált emberré lett Isten. Van ott remény, van kereszt is, gyűlölet is. A legjobb embernek, töviskoszorús a szive a legjobb emberé az otthontalanság s a tövises ösvényeken való vándorlás. Hát még a Gethzemáne! S benne az a nagy édes szó: Atyám! Mindig: Atyám! Ha derült az ég, akkor természetes, hogy Atyám! Ha nem derült, akkor is: Atyám! Ha jól érzem magam Bethániában: Atyám! Ha kiszolgálnak Márta és Mária: Atyám: Ha ostorok suhognak rám: Atyám! Ha fel vagyok feszítve és hörög bennem a lélek; Atyám! Kedves testvéreim, nehézségeink vannak a providenciával szemben, de az

ember győzi az életet fölényes lélekkel. Ez az isteni gondviselés ABC-je.

Simeon, jeruzsálemi püspököt 120 éves korában feszítették keresztre, mert nem tagadta meg hitét. Épp úgy, mint ahogy itt a kommunisták tettek a hivőkkel. Polikarp, szmirnai püspököt 80 éves korában tűzhalálra ítélték. Jaj isteni Gondviselés! Hogy is vagyunk veled? Nem lesz nehézségünk, ha a Gondviselést is az erények emeltyűjének nézzük. Az Isten elsősorban annak viseli gondját, hogy az ember jólétben ússzék s esetleg világiassá legyen; az isteni Gondviselés ereje, virtuozitása, hogy a szomorúság gyötrelmeivel az erények tüzes virágát hajtsa ki a köves földből. Ezt nem predikálták Plato és Aristoteles, de az Úr Jézus Krisztus megmutatta, hogy az isteni Gondviselés mindent a lélekre való tekintetből intéz, hogy a keresztet, mint elsőrendű eszközt állitotta be a világba. Ah, aki ezt valamikép érzi, az szivből szeretheti az Urat! Kegyetek, amikor az életbe beleállanak, ilyen kedélyes szeretettel álljanak bele. A vallást is kedélyes szeretettel vinni, hogy magasabbra szitsuk az Isten iránti szeretetet. Fussunk e szeretetből

való élethez akkor is, ha valaki rossz házasságban él, ha pl. folyton beteg, ha 2-3-4 éven át folyton beteg valakije, ha folytonos gondokkal küzd! Jaj de nehéz ez! Mindig mélységes tisztelettel telek el, mikor ilyesmit hallok, szinte megérinteni szeretném azt a szentet, aki ilyen siralomházban él s mégis szeret s lelki egyensúlyát megőrzi. Vannak kis és nagy szentek; vannak, olyanokat értek, akik nincsenek kanonizálva, de ha a szentségnek csodáit egyszer megláthatjuk, akkor erre itt fogunk ámulni, hogy mennyi van belőlük.

Vigyük bele az életbe azt: én szivből szeretem az Urat! Ha nem tették eddig tegyék most. Meglátják, mily édesség, amely erő, mily kellem, amely biztatás, tölti el az ember szivét és lelkét, ha igy tesz és ne gondolják, hogy másképpen győzik az életet. Szeretni kell a fölséget és szeretni sziv nélkül s csak fogalmi alakitásokkal s konstrukciókkal nem lehet. Ezt meg akarom tenni én is és nagyon ajánlom és kérem, épp az önök érdekében és lelki előhaladásnak érdekében, próbálják ezt meg. Mikor mindenféle rossz, bánat, gond, tövis nyomja az embert mondják: édes Jézusom, szivből szeretlek té-

ged ennek a sok bajnak dacára is szeretlek téged, kitartok melletted. Reakció kell. Mi az élet? Folytonos reakció az ellen, ami minket le akar törni, el akar kedvetleníteni s az élet frisseségét megakadályozni.

III. Tovább, hogy kell az Istent szeretni? Minden erővel. Mi az az erő? Minden esetre az, ami munkát végez. Nekem dolgoznom kell? Kegyeteknek van dolguk, háztartásuk, nagy dolguk sok dolog, dolog és munka. Szeresd az Istent minden erődből! Mikor szereted? Ha dolgozol, ha kötelességet teljesitesz. Azért tartuuk lelkigyakorlatokat, hogy a kötelesség teljesitésében kimagaslók legyünk, prompt lelkek legyünk.

Mikor Prágában voltam két sirt láttam: az egyik a Hradsinban szt. Vencel, cseh fejedelem sirja volt, a másik pedig a szent Neit templomban Tycho de Brahe sirja, aki dán eredetű, csillagász volt. Ez a hires ember sokszor mondotta: „Ne frustra vixisse videar." „Nehogy hiába éltem legyen." Szép gondolat ez, amely engem sokáig foglalkoztatott Keplerrel való tudományos állásfoglalásában megérezte, hogy ez kihúzza alóla a gyékényt, mert a ptolomaeusi szisztemát nem lehetett tovább védenie. Érezte, hogy

az ő tudományos életének összes vivmányai megsemmisülnek ... De a tudomány nem a legfontosabb; adja Isten, hogy a morálisban elmondhassam! „Nehogy valamiképpen hiába éltem legyen!“ Ezt nem birnám el. Nem birnám el, hogy egy nagy csalódásban éltem, egy nagy tévtannak hódoltam és éltem volna. Nagyon jó keresztény volt ez a Tycho de Brahe és gondolom, hogy nem élt hiába, még ha a tudományban tévedett is. Magam is ezt hajtogatom: Nem szeretném ha hiába éltem volna, ha az én munkám nem Istenszolgálat lett volna, ha az én dolgom nem az Isten latjába esnék; nem szeretném, ha ez mind csak látszat, mind csak indulat, természetes erőkifejtés volna. Ezt nem szeretném!

Testvéreim, kegyetek is ezt akarják: nehogy hiába éltek légyen. Tetszik tudni, mikor él az ember hiába? Ha reggeltől estig dolgozik jószándék nélkül. Ez hiba, ez nem ér semmit. Önök nem élnek hiába: ha először tiszta szivüek, másodszor: ha jó szándékuk van, hogy kötelességeket Istenért teljesitik. Akár leány valaki, akár édesanya, akár özvegy, az ember ne éljen sohasem hiába. Az életcél immanens.

Életcélunk mindenütt van, ahol jó szándék

van. Szeresd az Istent minden erődből! Reggeltől estig dolgozzál azon, hogy az életed Istenszeretet legyen. Az ember másképpen el sem viselheti az életet, ha az nem Istenszeretet. Az embernek vagy legfelsőbb udvartartás kell, vagy elkanászosodik, elveszti a tartását. Neki Istenszeretet kell. Ha a királynak szolgálok, ez istenszolgálat; ha a kisgyermek iránt szeretettel vagyok, ez istenszolgálat. Nézzék, milyen hatványozása ez az életnek, a legszebb életstilus és a legtökéletesebb élettartalomnak a kikalapálása és előhivása és megalkotása. Életem tehát Istenszeretet lesz. Tisztára tőlem függ, hogy ilyen legyen.

Azután szeresd az Istent teljes lelkedből. Lélek, azt mondanám, a kedv. Nekem a munkához kedv kell, az Istenszolgálathoz kedv kell. Hogy mondta az Úr Jézus, mikor megkinálták kenyérrel? „Az én életem, hogy Atyám akaratát tegyem. Az én életem, jólakásom, erőm, jóérzésem, hogy az Isten akaratát teszem. Teljes lélekből szolgálom az Istent, ha igy élek. Az egész világnak az a baja, hogy nincsen kedve az igazi élethez s a munkához. Itt nem akar dolgozni senki sem. Az egész

szociáldemokrácia munkaiszony. Hát hogy legyen akkor boldogság s Istenszolgálat? Ez most egy nagy járvány, amelynek mi tudjuk az orvosságát: isteni jókedv a neve. Hinnem kell a világ ezirányú gyógyulásában is. Én magam nem akarok ilyen örömtelen ösvényekre tévedni s a lelketlen, örömtelen munka napszámába állni. A szociáldemokrácia örömtelen munkára tanit. Szegény ördög! A szentek pedig azt mondják: „Nektek ének kell.“ A szivetekben legyen ének. Ezt a csendes élet is elénekli, sőt minél némább, annál inkább.

Ha tehát ezeket a gondolatokat most még egyszer egybefűzöm, akkor azt mondom: nekem ebből az exercíciumból kikell mennem, mint egy világító, meleg, friss, bízó egyéniségnek és azt kell ambicionálnom, hogy ilyen legyek. Ne mondják, hogy hervadt s kimerült vagyok! Mert érzem, hogy az Úr engem erőteljes: friss, bátor, szent örömmel kelt életre, hiv: s ez az élet értéke. Nem az az érték, hogy a világ csodáljon, hogy tisztelet környezzen, hanem az, hogy tiszta, nemes, friss forrása legyen az életnek, hogy aki látja, megvigasztalódjék. Jaj, ezt is az Életcélunk mindenütt van, ahol jó szándék

evangélium fedezte fel: „Aki bennem hisz, annak lelkében élő vizek forrásai fakadnak.“ Aki bennem hisz, abban forrás lesz, abban patak lesz, az fáradhatatlan vándor lesz az örökkévalóság tengere felé. Aki bennem hisz, friss ember lesz. Ha az ember egy patak mellett elmegy reggel, látja, hogy friss; ha este visszajön fáradtan, csodálja, hogy ez még mindig friss. Ha felébred álmából, hallja a patak zúgását, azt mondja: ez most is friss. Ha reggel felkel, az megint csak cseveg és csobog, ez mindig friss. Miért? Mert minden hullám nyomán új erő fakad, új erő váltódik ki a lejtős, patakágyban húzza őt a mélység s löki a magasság.

De ilyen nagy dolgokat nem hinnék el magamról, ha nem mondaná nekem az Úr Jézus: Aki bennem hisz, abból forrás lesz; nem palack, nem hordó, amelybe töltenek vizet, Abból friss vizek patakzanak, lelkesülés, szent öröm, utrakészség, amely soha ki nem fárad?! Édes Jézusom, hogyha én ilyen ember lehetnék! Kell ilyennek lennem! Ilyen friss léleknek kell lennem! Nekem kell fakadnom, bugyognom, patakzanom s futnom az életet.

Kedves testvéreim, ismétlem, ne gondol-

ják, hogy ezek frázisok, hogy ez csak beszéd. Az Úr Jézus az evangéliumban mondja: ti ilyenek lesztek! Nektek azután is, továbbra is nehézségeitek lesznek: a világ gondjai, a testnek ösztönei, érzelmei, indulatai, vágyai folyton át akarják törni a lelkiség frontját. Mikor észreveszitek, hogy jönnek más gondolatok, ne hagyjátok a frontot áttörni. Vissza, vissza! Ide föl! Álljon lelketekben elsősorban csak az, ami isteni és fölséges és teljesen megbízható. A frontot nem hagyom áttörni, mindig ellentállok a rossznak. Ami nemtelen, azt kivetem, magamban nem tűröm csak azt, ami kristálytiszta. A vér vagy tiszta, vagy beteg; a lélek vagy tiszta vagy beteg. A vér vagy inficiált, vagy egészséges; az emberi lélek vagy inficiált, vagy isten tükre. Ha valaki ilyen, ne gondolja, amit sokszor gondolnak a világban: ez lehet azután csak unalmas élet. Egy fiatal leány mondotta a Mária Kongrecióról: „Ez unalmas élet.“ Lehet mindent unalmassá tenni, csak nem kell hozzá érteni. Mikor szivből, szeretetből élek, mikor kedvem van élni s szellememet, kedélyemet kiművelni, mikor sugár-

zok életet s örömöt; köszönöm én ezt az unalmat s kérek belőle.

Talán hallották már azt is, hogy a mennyország milyen unalmas lehet? Ezek frivol buta gondolatok. Mit fogunk ott csinálni? imádkozni? Azt is, de a fő az a hatalom és boldogság és erő, amit jelent ez a szó: isteni élet. Jól mondja Hilty, mikor az emberek azt mondják: Adj örök nyugodalmat neki! akkor voltaképpen az életet háttérbe szorítják s inkább a testről értik, mely pihen. Pihen a test, de a lélek már csak nem pihen; a lélek a természetfeletti élet kialakitásának zónájába lép. A test pihen és rám azt a benyomást teszi, hogy a sir nyugalom, de a lélek világa folyton több és több isteni szikra befagadására és önmagában való kigyujtására képesül.

Nagyon örülök, hogy ennyien jöttek el a lelkigyakorlatokra és köszönöm ezt, mert nekem ez nagy öröm hogy kegyetekhez szólhatok! Igen, mert a pataknak öröm, hogy szökelhet és siethet a forrásnak öröm, hogy fakadhat és üdülést nyujthat s nekem nagy öröm, hogy nemcsak meritenek, hanem hogy lelkükben az itt nyert benyomás k és tanitások kegyelemjárása folytán

a friss élet forrásai fakadnak. A szülő gyermeket akar, aki hozzá hasonló, az isteni Megváltó embereket akar, akik hozzá hasonlóak, akar lelkeket, akik az élet forrásai legyenek. Szívből kívánom ezt Önöknek.